

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Terhi Koivusalo & Sanna-Mari Ylönen

ISÄ YKSINHUOLTAJANA

Isien kokemuksia yksinhuoltajuudesta

Sosiaali- ja terveysala
2016

TIIVISTELMÄ

Tekijät	Terhi Koivusalo ja Sanna-Mari Ylönen
Opinnäytetyön nimi	Isä yksinhuoltajana. Isien kokemuksia yksinhuoltajuudesta.
Vuosi	2016
Kieli	suomi
Sivumäärä	79 + 1 Liite
Ohjaaja	Ahti Nyman

Tämän opinnäytetyön tehtävänä oli selvittää, miten isät kokevat yksinhuoltajuuden ja kuinka he kuvailevat kokemuksiaan. Tutkimuksen tavoitteena oli murtaa yksinhuoltajaisyyteen liittyviä mahdollisia ennakkoluuloja ja tehdä näkyväksi isien omia kokemuksia yksinhuoltajuudesta antaen heille tämän tutkimuksen avulla mahdollisuus puheenvuoroon.

Työn teoreettinen viitekehys muodostui isien omista kokemuksista ja tavasta suhtautua yksinhuoltajuuteen. Keskeisimmät käsitteet ovat yksinhuoltajaisyyttä, lähivanhemmuus, yhden vanhemman perheet ja isyys. Tutkimuksessa käytettiin laadullista tutkimusotetta. Kysely suoritettiin avoimina kysymyksinä e-lomakkeella. Aineisto analysointiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Lopuksi tutkimustulokset koottiin Greimasin semioottisen aktanttimallin avulla.

Tutkimustuloksien perusteella yksinhuoltajaisyyttä nähtiin tärkeänä asiana ja lapsilla oli suuri merkitys isien elämässä. Isät kokivat yksinhuoltajuuden positiivisena asiana sekä asennoituivat elämään ratkaisukeskeisesti. Rakkaus lapsiin oli suurta, mikä näyttäytyi järjestelemällä elämää asettaen lasten tarpeet etusijalle. Kokemuksiin ei vaikuttaneet yksinhuoltajuuden taustalla olevat tekijät vaan se miten nopeasti muutokset olivat tapahtuneet. Tutkimustuloksien pohjalta yksinhuoltajuudelle muodostui kaksi erilaista polkua, siitä miten yksinhuoltajuuden tuomat muutokset nähtiin elämässä. Ensimmäinen polku kuvasti yksinhuoltajuuden tuomia muutoksia helpottavina tekijöinä elämässä, kun taas toinen polku kuvasti täsapainoista yksinhuoltajan elämää haasteiden jälkeen.

Avainsanat	Yksinhuoltajaisä, yksinhuoltajat, isyys, lähivanhemmuus, vanhemmuus
------------	---

ABSTRACT

Author	Terhi Koivusalo and Sanna-Mari Ylönen
Title	Father as a Single Parent. Fathers' Experiences of Sole Custody.
Year	2016
Language	Finnish
Pages	79 + 1 Appendix
Name of Supervisor	Ahti Nyman

The purpose of this bachelor's thesis was to find out how fathers experience sole custody, and how they describe their experiences. The aim was to remove possible prejudices against single fatherhood, and make the fathers' experiences of sole custody visible by giving them a possibility to tell their own story.

Theoretical framework consisted of fathers' own experiences and of their own way of relating to being a single parent. The main concepts are single fatherhood, close-parenting, lone-parent families, and fatherhood. A qualitative method was used in this research. The inquiry was carried out with an e-questionnaire which had open-ended questions. The results were analyzed using material-based content analysis. After that, the results were gathered with the help of Greiman's semiotic actantial model.

Based on the research results, single fatherhood was seen an important issue, and children had a huge meaning in fathers' life. The fathers experienced sole custody as a positive matter and they had solution-oriented attitude towards life. Love to children was huge and that appeared in the way fathers set their children to the first priority when organizing their own life. The fathers' experiences of sole custody were not influenced by issues behind the sole custody, but it matters how quickly changes towards it had happened. Based on the research results, two different paths to sole custody were formed. The first path reflected how changes brought by the sole custody made the fathers' life easier. Whereas, the second path reflected how balanced the single fathers' life was after having had challenges in life.

Keywords	Single father, single parents, fatherhood, close-parenting, parenthood
----------	--

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	8
2	PERHEEN MURROS JA ISYYS	9
2.1	Ydinperheiden ja vanhemmuuden muutos.....	9
2.2	Perhe ja työelämä	10
2.3	Perheen yksilöityminen.....	11
2.4	Sukupuoliroolien laajentuminen	11
2.4.1	Äidin hoivasta tasavertaiseen vanhemmuuteen	12
2.5	Isyys perheen murroksessa	12
2.6	Isyys muutostilassa	13
2.7	Muuttunut isäkuva	14
2.8	Kuka on isä?.....	15
2.8.1	Tulevaisuuden isyys	16
2.8.2	Uudistettu isyyslaki	18
2.9	Julkinen isyyspuhe	18
2.10	Isälle vai äidille	20
3	JAETTU VANHEMMUUS JA YKSINHUOLTAJUUS.....	22
3.1	Avioerot perheessä.....	22
3.2	Eron jälkeinen vanhemmuus.....	22
3.3	Yksinhuoltajuuspuhe.....	23
3.4	Isien tiet yksinhuoltajuuteen	24
3.5	Lapsen huoltomuodot.....	25
3.5.1	Sosiaalitoimen sopimukset.....	26
3.5.2	Yksinhuoltajaisyyt tilastoissa	27
3.6	Miltä yksinhuoltajaisyyt näyttää tutkimuksissa?.....	28
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	31
4.1	Tutkimusmenetelmä.....	31
4.2	Aineiston kerääminen	32
4.3	Aineiston analyysi.....	33

4.3.1	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	33
4.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	34
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	36
5.1	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	36
5.1.1	Isien päävastuullista vanhemmuutta selittäviä tekijöitä.....	36
5.1.2	Tyytyväisyys ihmisten suhtautumisesta yksinhuoltajuuteen	39
5.1.3	Kenelle isät ovat joutuneet todistamaan pätevyyttä kasvattajana	41
5.1.4	Yksinhuoltajien kohtaamat ennakkoluulot.....	43
5.1.5	Lasten äidin suhtautuminen isän kasvatusvastuuseen.....	45
5.1.6	Mahdollisen uuden parisuhteen vaikutus vanhemmuuteen.....	48
5.1.7	Isät kuvailevat matkaansa yksinhuoltajana	50
5.1.8	Yksinhuoltajuuden tuomat muutokset	53
5.1.9	Tuntemukset yksinhuoltajaisänä olosta	55
5.1.10	Lasten kokemukset vanhemman sukupuolen vaikutuksesta	57
5.1.11	Vastaajien neuvot yksin lasten kanssa jääneille isille	59
5.2	Greimasin semioottinen aktanttimalli	62
5.2.1	Analyysi aktanttimallin avulla	63
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	66
7	POHDINTA.....	71
7.1	Jatkotutkimusaiheet.....	75
	LÄHTEET	76
	LIITTEET	

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1.	Lapsiperheistä isä ja lapsia-perhetyypin muutos vuosina 1970–2015 (Tilastokeskus 2016 b).	s. 28
Kuvio 2.	Yksinhuoltajuutta selittävät tekijät.	s. 37
Kuvio 3.	Tyytyväisyys ihmisten suhtautumisesta yksinhuoltajuuteen.	s. 39
Kuvio 4.	Vastaajien kasvatustaitoja kyseenalaistaneet.	s. 41
Kuvio 5.	Vastaajien kohtaamat ennakkoluulot.	s. 43
Kuvio 6.	Äidin suhtautuminen isällä olevaan päävastuuseen lapsen kasvatuksesta.	s. 46
Kuvio 7.	Mahdollisen uuden parisuhteen vaikutus vanhemmuuteen.	s. 48
Kuvio 8.	Vastaajien kuvaukset kerrontasävyyn mukaan yksinhuoltajana olemisesta.	s. 50
Kuvio 9.	Vastaajien kokemukset yksinhuoltajuuden muutoksista.	s. 53
Kuvio 10.	Sukupuolen vaikutus lasten kokemuksiin.	s. 57
Kuvio 11.	Vastaajien neuvot yksin lasten kanssa jääneille isille.	s. 60
Kuvio 12.	Aktanttimalli aktantteineen.	s. 63
Kuvio 13.	Yksinhuoltajaisyyteen vaikuttavat aktantit.	s. 63
Kuvio 14.	Yksinhuoltajaisyyden kaksi polkua.	s. 70

LIITELUETTELO

LIITE 1. Tutkimuksen saatesanat ja e-kysely

1 JOHDANTO

Yhden vanhemman perheet ovat yleistyneet erojen lisääntyttyä niin, että yksinhuoltajaperheet ovat vakinaistaneet oman paikkansa perhemuodoissa. Keskustelu yksinhuoltajuudesta sekä eron jälkeisestä vanhemmuudesta loistavat äitikeskeisyydellään jättäen isät keskusteluiden ulkopuolelle. Riittävä syy ulkopuolelle jäämiseksi ei kuitenkaan ole se, että yksinhuoltajista enemmistö on naisia ja miehet edustavat todellista marginaaliryhmää. Nämä yksinhuoltajina olevat isät ovat tavertaisia lapsistaan huolehtia vanhempia siinä missä äiditkin.

Mielestämme yksinhuoltajuuskeskustelu ja eron jälkeinen vanhemmuus ovat aiheina liian sukupuolittuneita. Pyrimme opinnäytetyössä selvittämään, miten yksinhuoltajina ja lähivanhempina olevat isät itse ajattelevat ja kokevat yksinhuoltajuuden. Yksinhuoltajaisuus valikoitui opinnäytetyön aiheeksi, sillä se kiinnosti molempia marginaalisuutensa ja aiheeseen liitettyjen ennakkoluulojen takia. Omat ennakkoluulomme ovat aikojen saatossa karisseet, koska meillä molemmilla on todellinen kosketuspinta henkilökohtaisten kokemusten kautta yksinhuoltajaisuudesta. Halusimme toteuttaa opinnäytetyön aiheesta, mikä ei ole vielä kotimaassa tavoittanut suurta suosiota tutkijoiden keskuudessa.

Käytämme tutkimuksessa termiä yksinhuoltaja siitä huolimatta, vaikka nimitys on osittain harhaanjohtava eikä kerro tarkasti lapsen huoltomuotoa. Tutkimuksessa sisällytämme lähivanhemmuuden yksihuoltaja termiin, sillä esimerkiksi tilastokeskus ei erottele lähivanhempaa ja yksinhuoltajaa erilleen vaan muodostaa perhetilastoinnit ainoastaan lapsen asumisen perusteella ja tästä syystä ainoastaan tilastoja ei kannata tarkastella.

Opinnäytetyön yhteistyöorganisaationa toimii Vaasan ensi- ja turvakodin miestyö. Toivomme, että opinnäytetyö antaa arvokasta tietoa yksinhuoltajaisänä olemisesta ja miesten vanhemmuudesta miestyöhön. Aihe on ajankohtainen tänä päivänä erojen ja perheiden rikkoutumisen ollessa huippuluokkaa.

2 PERHEEN MURROS JA ISYYS

Vanhemmuus ja erilaiset perhemuodot ovat kokeneet suuria muutoksia matkalla nyky-yhteiskuntaan missä elämme. Tämän päivän perhemuodot ovat moninaistuneet ja samalla erilaiset vaihtoehdot normalisoituneet. Aikaisempi luonnollinen käsitys ydinperheestä on kokenut suuria mullistuksia. (Nätkin 2003, 16–17.) Perinteisessä ydinperhe käsityksessä biologinen, sosiaalinen ja psykologinen vanhemmuus nivoutuvat kaikki yhteen. Tällöin biologinen vanhemmuus koettiin ehdonä kokonaiselle vanhemmuudelle, jonka tuli muodostaa aviopari. (Gerris 1994, 148–149.)

2.1 Ydinperheiden ja vanhemmuuden muutos

Vallitsevana perhekäsityksenä toimi suunnilleen 1970-luvulle asti ydinperhe, jonka jälkeen perhe on ollut muutostilassa. Tämä ”ehjä ydinperhe” nojautui vanhempien parisuhteen varaan, mikä koettiin olevan lapselle paras perhemuoto. Vanhemmuuteen liittyi kaksoisstandardi eli isältä ja äidiltä odotettiin eri asioita. (Nätkin 2003, 16–17; Jokinen & Saaristo 2002, 198.) Normaali ydinperhe koostui kodista ja lapsista huolehtivasta äidistä ja toimeentulosta huolehtivasta isästä. Tästä poikkeavat perheet ajateltiin ammattilaisia tarvitseviksi kohteiksi. (Vuori 2003, 44.) Ydinperhekäsitys on lähtöisin 1800-luvun porvarillisen elämän ihanteesta. Tässä ajatuksessa ainoastaan mies edusti perhettään julkisella alueella. Nainen sekä lapset sijoituivat yksityiseen elämänpiiriin kuuluviksi perheolennoiksi. Ensimmäisen kerran tätä porvarillista perheihannetta kritisoitiin jo 1900-luvun alkupuolella. Tällöin naiset kamppailivat perheestä yksilöitymisestä, mikä ei kuitenkaan vielä irtaannuttanut naisia perheasioista tai lapsista. (Nätkin 2003, 18–19.) Uudistettu avioliittolaki tuli voimaan 1929 johon liittyi keskustelua naisen irtaantumisesta miehestä sekä kelvottomien avioliittojen purkamisesta (Nätkin 2003, 18; Marin 1994, 16.)

1960-luvulle asti kasvatustuu katsottiin lähes yksinomaan äitien vastuulle. Ensimmäiset sotien jälkeiset isyyteen liittyvät uudistukset viranomaistaholla tapahtuivat, kun aviottomien lapsien kuului alkaa saada elatusta ”äidin makaajalta”. So-

tien jälkeen alkoi yleinen keskustelu sukupuolirooleista ja isyyden merkityksestä. Isyyttä alettiin vahvistaa erilaisten lainsäädäntöjen avulla. (Vuori 2003, 51–54.) Uudistettua lainsäädäntöä kutsuttiin ”lapsipaketiksi” johon kuului lapsen asemaa takaavia lakeja. Tavoitteena oli lasten aseman yhdenvertainen toteuttaminen. (Rantalaiho 2009, 34.)

Miehiä kannustettiin isyyteen, toimimaan ja vapautumaan isinä. Isyyteen liittyi kaksi erilaista näkökulmaa, jotka olivat jaettu vanhemmuus ja äitikeskeinen hoivamalli. Molemmissa ajattelutavoissa korostui kuitenkin aktiivisen isän rooli. Isät katsottiin kykeneviksi kaikkeen siihen mihin äiditkin. Vaikka äitikeskeisten kannattajien keskuudessa kannatettiin myös isiä toimijuuteen, samalla kuitenkin varoiteltiin, etteivät he laajentaisi osuuttaan liikaa. Erilaisista mielipiteistä huolimatta jaettu vanhemmuus oli noussut kulttuurisesti vahvaksi malliksi. (Vuori 2003, 51–54.) Isän ja äidin roolien uudistuksen myötä katsotaan tasa-arvon sukupuolien välillä lisääntyneen. Isien rooli ja esilletulo näkyivät lisääntyvissä määrin 60-luvulta lähtien asiantuntijoiden mielipiteissä, neuvoloiden asenteissa ja yleisissä keskusteluissa. Tasa-arvokeskusteluissa ajateltiin sukupuolierojen merkitys pieneksi. Isyyden merkitys vanhemmuudessa alkoi normalisoitua ja yhä harvinaisemmaksi kävivät poissaolevat isät. Aikakautta ja muutoksia kutsuttiin jopa ”uudeksi isyydeksi”. (Karisto, Takala & Haapola 1999, 216–217; Vuori 2002, 43.)

2.2 Perhe ja työelämä

Suomen teollistuminen 1960- ja 1970-lukujen aikana muutti kansaa palkkatyöläisiksi. Erityisesti naisten toimeentulomahdollisuudet auttoivat itsenäistymään heitä merkittävästi. Uutta Suomessa oli naimisissa olevien sekä perheellisten naisten työmarkkinoille siirtyminen. (Karisto ym. 1999, 171–173; Kivimäki 2003, 191.) Naisten työllistyminen vaikutti perhemalliin sekä vanhemmuuden muutokseen. Kahden elättäjän perhe tuli tyypillisemmäksi perhemalliksi. Vähitellen sukupolvi kerrallaan alkoi naisten päävastuulla oleva pienten lasten kotihoito muuttua. (Karisto ym. 1999, 174.) Lasten päivähoito ja erityisesti päiväkotien synty olivat samassa linjassa tasa-arvo ideologian kanssa. Se loi naisille työpaikkoja ja mahdollisti lapsien hoidon kodin ulkopuolelle. (Jokinen & Saaristo 2002, 207.) Käsitys

isän ja äidin erillisistä tehtävistä muuttui ja tilalle tuli heidän keskenään jaettu vanhemmuus. Tämän lisäksi vanhemmuus jaettiin laajennetun hoivavastuun muodossa ammattilaisten kanssa päivähoidon yleistyttyä. (Nätkin 2003, 29.) Muutos on suuri verrattuna aikaisemmin vallitsevaan käsitykseen, jossa lastenhoitoa ei edes erotettu naisen muista tehtävistä. Lastenhoito nähtiin kuuluvaksi osana vaimona ja emäntänä olemista sekä kodinhoitoa. (Vuori 2003, 43.)

2.3 Perheen yksilöityminen

Perhe-elämän murrokseksi ja kriisiksi kutsutaan 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alussa lyhyen ajan sisällä tapahtuneita useiden muutoksien yhtenäisvaikutuksia. Avioerojen, avoliittojen, yksinhuoltajien ja yksinelävien määrän lisääntyessä sekä perheiden lasten lukumäärän laskiessa, näiden rinnalla merkittävää olivat yleisien käsityksien ja arvojen muutos elämäntapoja kohtaan. Kaiken kaikkiaan muutokset merkitsivät suomalaisen perheen muuttuneen individualistiseen malliin. Mallissa arvostettiin yksilöllisyyttä, johon sopivat avoliitto ja pieni lapsiluku. (Karisto ym. 1999, 176–178.)

2.4 Sukupuoliroolien laajentuminen

Vanhemmuuden jakautuminen sekä isälle että äidille muutti vanhemmuuskeskustelujen suuntautumista. Äidille katsottiin luontevaksi hoitaa yhtä aikaa kotia ja lasta, koska äidin välinen suhde lapseen katsottiin olevan jo tiivis. Sen sijaan isän luontevaksi malliksi katsottiin isän ja lapsen vuorovaikutussuhdetta. Kotitöiden katsottiin erkaannuttavan isää lapsesta. Vanhemmuus isällä ja äidillä olivat edelleen eri tasolla. (Vuori 2003, 55.) Perheiden muuttuessa alkoivat nais- ja lapsuustutkimuksien lisäksi eriytyä isyystutkimukset. Sukupuolen lisäksi oltiin kiinnostuneita äidin ja isän roolien vaikutuksista. Perheestä oltiin kiinnostuneita, sillä sen katsottiin heijastavan yhteiskunnan peruspiirteitä. Käsitys perheestä uudistui, johon kuului problematiikka muun muassa kotitöiden jakautumisesta ja äitiysmyytistä. (Marin 1994, 19–20.)

Sukupuoliroolien laajentuessa tasa-arvo on toteutunut ja mies on tullut osaksi perhettä. Se on perheen sisäinen asia, miten tasa-arvo todellisuudessa jakautuu. 90-luvulla kuitenkin todettiin, että nainen käyttää perheessä arjen valtaa ja hänet koetaan kodin asiantuntijaksi. Nainen ei haluakaan antaa miehen puuttua kaikkeen ja haluaa itse määritellä mihin mies osallistuu. Väsinyt äiti koettiin normaalina asiana, joka liittyi pienten lasten vanhemmuuteen. (Karisto ym. 1999, 219–220.)

2.4.1 Äidin hoivasta tasavertaiseen vanhemmuuteen

Jakautuneen vanhemmuuden vastuun perheessä ajateltiin lisäävän tasa-arvoa. Päinvastoin se on paradoksaalisesti lisännyt äitien huolta vapautumisen sijaan. Äitien tehtäväksi on katsottu isien aktivoiminen toimijuuteen sekä pysyvän tukena taustalla sitä tarvittaessa. Näin ollen, vaikka isien osallisuus kotona on kasvanut, pysyy äitien elinpiiri kotikeskeisenä. (Vuori 2003, 57.)

Äitiyteen on liitetty kaksi keskenään erilaista diskurssia. Ensimmäinen on äidinhoiva, mikä tarkoittaa jakamatonta hoivaa ja suhdetta lasta kohtaan. Tämän ajattelumallin haastoi 1960-luvulla syntynyt jaettu vanhemmuus. Uusi käsitys syntyi kulttuurisen ja sosiaalisen murroksen ansiosta, mutta saavutti todellisen asemansa vasta 80–90-luvuilla. Suuntauksen tavoitteena oli sukupuolineutraali vanhemmuus. Isien rooli äitien rinnalla vahvistui ja käsitys äidinhoivasta sekä ensisijaisuudesta muuttui lopullisesti. Enää ei puhuta pelkästään äidin ja lapsen suhteesta, vaan kokonaisuuteen kuuluu luonnollisesti myös isä. (Vuori 2002, 125–126.) Jaetun vanhemmuuden diskurssissa puhe isyydestä on erilainen verrattuna äitiyteen jakamattomassa äidin hoivassa. Isiä kannustetaan ja kutsutaan nauttimaan isyydestä, mutta ajatteluun kuuluu varoitus siitä, ettei isän kuulu syrjäyttää naista ensisijaisen hoivaajan tehtävästä. Isän tehtäväksi katsotaan olla äidin tukena, vaikka hänellä onkin tasavertaiset kyvyt toimia vanhempana. (Vuori 2002, 356.)

2.5 Isyys perheen murroksessa

Aiemmin Suomen historiassa perinteinen näkemys isästä ei ollut äitiin nähden vähempiarvoinen. Niin kuin äitiyteen, isyyteen ei liitetty äitiyden kaltaista sitout-

mista ja läsnäoloa hoivaten, isyys nähtiin erillään äitiydestä ja etäisempänä vanhempänä. Isän merkitys lapselle nähtiin olevan korkeammalla, psykologisella tasolla merkityksellistä. Isä toimi perheessä korkeampana auktoriteettina ja erityisesti poikalapsen kasvaessa isän tehtävänä nähtiin lapsen kasvattaminen kunnon kansalaiseksi: opettaa lapselle lähiyhteisön kuuluvat pelisäännöt ja kasvattaa hyviin tapoihin. (Huttunen 2001, 12.)

Isyystutkija Jouko Huttunen (2001, 9) on kuvannut isyyden ja isänä olemisen olevan voimakkaassa muutoksen tilassa, eikä ole enää itsestään selvää yhteisymmärrystä isyydestä, suomalaisen hyvän isän ihannetta, johon vielä pari vuosikymmentä sitten saattoi vedota.

2.6 Isyys muutostilassa

Yhteiskunnassa tapahtuneiden perherakenteellisten muutoksien ja yksilöllistymisen seurauksena perhe-elämässä ja siten myös isyydessä on tapahtunut paljon muutoksia viime vuosikymmenten aikana. Isyyteen liittyvässä historiassa 50–60-luvuilla äitiyteen liittyvien tutkimuksien sivutuotoksena ydinperheeseen kuuluvasta isästä muodostui kuva etäisestä, viileästä ja asiakeskeisestä perheenjäsenestä. Isät jäivät perheen tunnesuhteiden ulkopuolelle, sillä äitiys edusti läheistä, huolehtivaa ja empaattista vanhempaa. Isän keskeisin tehtävä oli huolehtia perheen aineellisesta ja ulkoisesta hyvinvoinnista eli isien tärkeimpänä tehtävänä oli elättää perheensä tuoden niin sanotusti leivän pöytään. Isien osallistuminen lasten kasvatamiseen oli lähtökohtaisesti rajojen asettamista ja toimimista auktoriteettina. (Huttunen 1994, 50–51.)

Yhdysvalloissa isyyden muutosta on vauhdittanut naisten meno työelämään, kun aiemmin isän tehtävänä myös nähtiin leivän tuominen pöytään kuten meillä Suomessa. William Marsiglio kuvaa niitä stereotyyppisiä käsityksiä siitä, kuinka tyyppillisen isän on oletettu ajattelevan, tuntevan ja käyttäytyvän sekä kuinka taas ihanteellisen isän olisi ajateltava, tuntea ja käyttäytyttävä. Isiin liitettävät kielteiset mielikuvat ovat lisääntyneet paljon sen takia, kun media on nostanut esille

kielteisiä asioita isyydestä. Kielteiseen isäkuvaan ovat vaikuttaneet paljon avioliit-tojen ulkopuolella syntyneet lapset sekä korkeat eroluvut. (Marsiglio 1995, 3–4.)

Suomessa naisten vapautuessa taloudellisesta riippuvuudesta aloittaessaan työ-uraa, miehet alkoivat etsiä uudenlaista roolia osana perhettä ja näin alkoi isän sekä lapsen välisen vuorovaikutuksen tutkiminen ensimmäistä kertaa ilman äitiyteen liittyvien tutkimustuloksien jalkoihin jäämistä. Samalla tämä rakennemuutos mur-rutti perinteisiä ydinperheeseen kuuluneita eriytyneitä roolijakoja äidin ja isän vä-liltä. (Sinkkonen 2012, 63–64; Huttunen 2001, 72–73.)

Uudistuneen isyyden kehityksen esteenä kaksi haastetta olivat maskuliinisuus se-kä suhde äitiyden ja isyyden välillä. Niin kauan, kun kasvatusta ja hoitamista pi-detään feminiinisinä asioina, ovat ne ristiriidassa miesten maskuliinisuuden kans-sa. Jotta isyys ja äitiys voisivat olla samalla tasolla, täytyy asioiden heidän välil-lään muuttua, samoin molempien ajattelutavat. Isyyden uudelleen määrittelyn ei pidä tapahtua äitiyden kustannuksella, koska äidit voivat olla sekä portinvartijoita että välittäjiä isien ja lasten välillä. (Dowd 2000, 181–182.)

2.7 Muuttunut isäkuva

Isyyden muutosmatkalla tapahtuvien muutoksien myötä etäinen, viileä, asiakes-keinen perheenelättäjä on jäänyt taka-alalle ja sen aikainen isäkuva on muuttunut monimuotoisemmaksi ja mahdollistanut nykyisistä enemmän arkea jakavia, hoi-vaavia ja läheisiä isiä lapsille, mutta myös entistä etäisempiä ja poissaolevampia isiä. Lisäksi käsitys ydinperheistä on rikkoutunut, sillä lisääntyneiden erojen myötä isyys ilmenee tänä päivänä eri tavoin aiemmin ainoana olevan ydinperhei-syyden rinnalla. Isyyden muutosta edesauttamassa ja isien kannalta oleellisimpina muutoksina voidaan pitää sukupuolineutraalia lainsäädäntöä 70-luvulta alkaen, sillä silloin isät huomioitiin lainsäädäntötasolla säätämällä lait lapsen elatuksesta ja isyyden tunnustamisesta. Myöhemmin 80-luvulla säädettiin laki lapsen huollos-ta ja tapaamisoikeudesta sekä vuonna 1985 sosiaaliturvajärjestelmään luotiin äi-tiysrahan rinnalle isyys- ja vanhempainraha. Lainsäädännössä ja eri kansalaisjär-

jestöjen toimintojen teemana oli 80-luvulla isyys ja sen seurauksena 80-lukua voidaan pitää "isän vuosikymmenenä". (Vuori 2004, 47.)

Puhuttaessa isyydestä ja siihen sitoutumisen tai sitouttamattomuuden näkökulmasta, nähdään isyyteen sitoutumisen olevan miehen henkilökohtainen valinta. (Kolehmainen & Aalto 2004, 17; Vuori 2004, 49). Isien valinnanvapauden kasvun lisäksi isyyden muutoksesta kertoo sen monipuolistuminen erilaisiin isyyksiin ja isyyden muuttuminen aiempaa joustavammaksi. Isillä on valinnanvapauden myötä syntynyt mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin asioihin, on entinen yhden isyyden malli rikkoutunut. Mallin rikkoutumisen myötä lapsella voidaan nähdä useampia isiä entisen yksiselitteisenä pidetyn biologisen isän lisäksi. Rikkoutuneen ydinperheeseen kuuluvan isyyden paikan on vienyt nykyajan monipuolinen isyys ja muutos entisestä koetaan pääosin positiivisena muutoksena. Isyyden muutosprosessiin liittyy epävarmuutta, kuten isyyden mahdollista särkymistä sekä poissaolevaa isyyttä, mutta niistä huolimatta isyyden muuttuminen nähdään parempana vaihtoehtona kuin isyys ennen muutosta. (Aalto 2004, 81.)

2.8 Kuka on isä?

Isyys käsitteenä ja ilmiönä ei ole tänä päivänä yksinkertaista. Vaikka isyyttä useimmiten tarkastellaan lapsen ja isän biologisen yhteyden kautta, on määrittelyn erilaiseksi ja monimutkaiseksi tehnyt se, että termiä isä voidaan nykyisin käyttää myös muustakin kuin ainoastaan lapsen biologisesta isästä. Yksiselitteinen biologinen isyys voi jäädä ainoastaan biologisen suhteen tasolle eikä biologisen isän tarvitse näyttäytyä lapsen elämässä millään tavoin. (Huttunen 2001, 57–59.) Huttunen (2001, 60) ehdottaa biologista isyyttä kuvaavammaksi termiksi siittäjän, sillä se kohdistuu vain yhteen henkilöön ja isä-sanan kokonaisvaltainen merkitys saisi oikeuden kohdistua kasvatustavassa ja läheisessä suhteessa lapsen kanssa olevaan mieheen. Huttunen (2001, 57) esitti selityksen isä-termille kymmenen vuotta sitten, että isä on (mies)henkilö, joka ei ole synnyttänyt lasta, mutta hänellä on läheinen suhde lapseen.

Nyky-isien muodostaessa hyvin heterogeenisen ja jatkuvassa muutoksen tilassa olevan ryhmän, voidaan isyyttä käsitteenä tarkemmin lähestyä tarkastelemalla biologista isyyttä, juridista eli laillista isyyttä, sosiaalista isyyttä ja psykologista isyyttä. Juridiselle isyydelle yhteiskunta määrittää lapsen nähden oikeuksia ja velvollisuuksia. Juridinen isyys määräytyy kolmella eri tavalla, joista isyyslaki (L13.1.2015/11) määrittää juridisen isyyden kuuluvan avioliitossa olevalle isälle, kun lapsi on syntynyt avioliiton aikana. Mikäli lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella, isyyslaki määrittää isäksi sen, joka on siittänyt lapsen tai jonka siittiöitä on käytetty äidin hedelmöittämiseen muulla tavoin ja lapsi on syntynyt siten ja ehtona tälle on isyyden tunnustaminen ja vahvistaminen. Juridinen isyys siirtyy myös adoptiolain (L20.1.2012/22) mukaan, kun adoptio on vahvistettu. Sosiaalisen isyyden määritelmänä pidetään sitä, että asutaan ja jaetaan arki lapsen kanssa sekä annetaan aikaa ja pidetään huolta lapsesta. Juridisen ja sosiaalisen isyyden määritelmiä ei ole usein eroteltu, sillä lähtökohtaisesti juridinen isyys edustaa myös sosiaalista isyyttä. Tänä päivänä isyyttä tarkastellessa on ymmärrettävä sosiaalisen, juridisen sekä biologisen isyyden käsitteiden erot. Sillä on hyvin yleistä, että lapsen kanssa esiintyvä mies on sosiaalinen isä, mutta hän ei automaattisesti kuitenkaan ole lapsen biologinen ja juridinen isä. Isyyden käsitettä voi tarkastella vielä psykologisen isyyden kautta, mikä määrittyy lapsen kautta: se ketä lapsi pitää isänään, ketä kohtaan hän kokee turvallisuutta ja luottamusta, sillä psykologista isyyttä määriteltessä merkittävimpänä tekijänä pidetään miehen ja lapsen välillä olevaa kiintymyssuhdetta. (Huttunen 2001, 62–64.)

2.8.1 Tulevaisuuden isyys

Yhteiskunnassa tapahtuneiden muutoksien seurauksena on ollut vaikutusta myös isyyden ilmenemismuotojen suuntaan niin havaittavissa olevilla uusilla tavoilla olla isä kuin myös uusiin ajattelumalleihin isyyteen liittyen. On nähtävissä kaksi päinvastaista kehityssuuntaa, minne isyys on matkaamassa: oheneva ja vahvistuva isyys. Koska rakennemuutokset perheessä ovat vaikuttaneet isyyden muutokseen, on isänä oleminen ja toimiminen muuttunut sekä aiheuttanut suuria eroja siihen, kuinka isänä ollaan. Isiltä puuttuessa selkeä mallia isänä olemiseen, ovat isät luo-

neet omat säännöt toteuttaakseen isyyttä ja Huttunen kielikuvoin ilmaisee "miesten äänestäneen jaloillaan". (Huttunen 2001, 149–151.)

Oheneva isyys kuvastaa ajattelutapaa, missä isyys rajoittuu ainoastaan biologiseen ja juridiseen isyyteen. Kiintymyssuhteen jäädessä lapsen ja isän välillä viileäksi ei lapsi koe psykologisen ja sosiaalisen isyyden tuomaa kiintymystä ja turvaa sekä yhdessä jaettua arkea. Tekijät mitkä vaikuttavat siihen, että isyys on ohenevaa, ovat sekä miesten että naisten aikaansaama siittäjä-isyys eli tilanteessa isyys on jäänyt ainoastaan sperman luovuttamisen tasolle. Miehen tuottaessa siittäjä-isyttä, hän pakenee vastuuta naisen tullessa raskaaksi. Naisten tuottama siittäjä-isyys on miesten tuottamaa siittäjä-isyttä modernimpi ilmiö, missä nainen hankkii oman biologisen lapsen keinoalkuisen hedelmöityksen avulla, hyödyntämällä lahjoitettuja sukusoluja noutamalla niitä spermapankista tai käyttämällä miestä yhdynnässä vain siittäjä tarkoituksessa. Ohenevaa isyyttä siittäjä-isyys lisäksi on esiintyvä niukka isyys, mikä kehittyy parisuhteen päätyttyä pian lapsen syntymisen jälkeen ja tällöin isyyden merkitys miehen elämässä jää vähälle. Oheneva isyys ei ole ainoastaan eroperheiden ilmiö vaan sitä on myös havaittavissa ydinperheissä, missä isät ovat välinpitämättömiä ja karttavat vastuuta lapsista. Niukassa isyydessä isyys tunnustetaan eli voidaan nimetä biologiseksi, juridiseksi sekä mahdollisesti myös sosiaalseksi isyydeksi, mutta esteet psykologisen isyyden syntymiselle ovat olemassa, kun lapsella ei ole miestä kohtaan mitään tunnepitoisia merkityksiä tai syntyneitä tunnesiteitä. (Huttunen 2001, 153–155.)

Huttunen (2001, 153–161) mukaan vahvistuvan isyyden kehityssuuntaan kääntyneet isät sitoutuvat kokonaisvaltaisesti isyytensä ja tämä näyttäytyy niin ajankäytössä kuin arjessakin. Vahvistuvan isyyden kehityssuunnassa isyyteen sitoutuminen ei katso sitä, onko isyys biologista vaan se voi myös olla sosiaalista isyyttä kuten esimerkiksi uusioperheissä. Vahvistuva isyys synnyttää jaettua vanhemmuutta sekä sitä, että isä voi jäädä hoitamaan lapsia kotiin äidin ollessa työelämässä. Oheneva isyys synnyttää psykologista isättömyyttä sekä modernia yksinhuoltajuutta ja vaihtoehtoina ohenevan isyyden ilmentymiin voidaan isät nimetä siittäjä-isiksi ja niukalti isiksi. Siittäjä-isät ovat jääneet ainoastaan sukusolujen

luovuttajiksi ja ovat lapselle ainoastaan biologinen isä eikä hän ole omasta tahdosta tai muusta syystä lapsen elämässä läsnä. (Huttunen 2001, 153–161.) Poissaolevilla isillä tai äideillä, jotka eivät halua tavata ja pitää yhteyttä lapseen, on mahdollisuus olla tekemättä niin, sillä ei ole olemassa lakia lapsen huoltajille, missä lailla säädetään lapsen tapaaminen ja yhteydenpito. Siitä huolimatta lapsen oikeus molempiin vanhempiin on turvattu lapsen huollosta- ja tapaamisoikeudesta säädettyssä laissa. Tapaamisoikeudesta on erikseen mainittu lapsen oikeus tavata ja pitää yhteyttä siihen vanhempaan kenen luona hän ei asu. (L8.4.1983/361)

2.8.2 Uudistettu isyyslaki

Isyyden jatkuva muutostila on vaatinut isyyslain päivittämistä tähän päivään sopivaksi. Isyyslain muutokset astuivat voimaan vuoden 2016 alussa. Muutoksista suurin koskee helpottaen isyyden tunnustamista selvissä tapauksissa kuten avoliitossa olevien vanhempien kohdalla, sillä isät ovat tapauksissa halukkaita tunnustamaan isyyden itselle kuuluvaksi. Päivitetyssä isyyslaissa on poistettu äidin oikeus vastustaa isyyden selvittämistä, koska muutoksen myötä lain turvin edistetään lapsen oikeutta tietää molemmat vanhemmat. Miehen, joka pitää itseään lapsen isänä, oikeuksia laajennetaan ja mies voi vaatia isyyden vahvistamista nostettavan kanteen nostamista ilman, että hänen on täytynyt tunnustaa isyytensä. (Oikeusministeriö 2015.)

2.9 Julkinen isyyspuhe

Vuori (2002, 13–15) vertailee eri asiantuntijoiden kirjoittamien kirjojen kautta julkista tapaa sukupuolittaa vanhemmuutta erilaisissa yhteyksissä sekä suoraan että rivien välissä. Vanhemmuuden toimijuutta lähestytään vahvasti sukupuolittuneena asiana, jossa nähdään miesten ja naisten eroavaisuudet. Toisaalta mies ja nainen nähdään myös samanlaisina ihmisinä ja kasvattajina. Vanhemmuutta käsiteltäessä mielipiteissä ja kerronnassa korostuu vanhemman sukupuoleen liitettävät asiat. Isien toiminta määrittyy suhteessa äidin toimintaan ja siten näyttäytyy toisijaisena. (Vuori 2002, 191–201.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa vanhemmuusihanteena on vanhemmuuteen sitoutunut ja panostava isä. Isän sitoutumisella vanhemmuuteen on hänelle itselle sekä perheelle suuria hyvinvointia edistäviä tekijöitä. (Mykkänen & Eerola 2013, 17–18.) Rantalaihon (2003, 202) mukaan julkisessa perhekeskustelussa suosittuna aiheena on aktiivinen, osallistuva isä ja hän uskoo, että isän hoivavanhemmuudesta käydään paljon keskustelua äitien lisäksi kodin ulkopuolella. Rantalaiho on monen muun tutkijan kanssa samaa mieltä siitä, että politiikka, erilaiset instituutiot sekä lainsäädäntö on muokannut tietynlaisen isyyden-kuvan ja miesten käytännön vanhemmuus muotoutuu dialogissa tämän muokkautuneen isyyden-kuvan kanssa. Vanhemmuuteen liittyvät erilaiset etuudet ja oikeudet ovat tutkijoiden parissa saaneet kriittistä arvostelua siitä, kuinka ne ovat suunniteltu palvelemaan vain äitejä. (Rantalaiho 2003, 205.)

Isyyden tukemisessa perhepoliittisesti on suuria eroavaisuuksia eri maiden välillä. Yhtenä syynä suuriin eroihin on se, kuinka isyyteen ja äitiyteen suhtaudutaan. Näkemyserot johtuvat siitä kuuluvatko perhe, lapset ja vanhemmuus sellaisiin yhteisiin, poliittisiin ja julkisiin asioihin, joihin halutaan tehdä ratkaisuja vastuullisesti. Suomi edustaa niin sanottua pohjoismaista julkis palvelumallia ja tässä palvelumallissa lasten elinolot ja perheiden tarvitsemat palvelut kuuluvat julkisen valtion toimintapiiriin sisältyviksi asioiksi. Perhevapaajärjestelmä näkee isän täysin pätevänä vanhempana hoitamaan pientä lasta itsenäisesti isyysvapaalla ja vanhempainvapaalla. Lainsäädäntö ja erilaiset asetukset antavat isille mahdollisuuksia perhevapaiden myötä, mutta niiden käyttöaste on alhainen, joko omasta päätöksestä tai siitä, etteivät isät voi niitä käyttää. (Huttunen 2001, 196–197.)

Puhe isyyden mallista 1990-luvulla on pitkälti ollut myös puhetta ongelmaksi nostetusta isättömyydestä, mitä on pidetty yhtenä sen ajan keskeisimmistä keskustelujen teemoista, termit isyys ja isättömyys ovat kulkeneet erottamattomina yhdessä. Puheen taustalla pyrittiin pohtimaan niitä hyötyjä ja haittoja mitä isän läsnäolo tai puuttuminen sai aikaan. Isättömyys nähtiin riskitekijänä lapsen oireiluun sekä vaikeuksiin, mitä lapsen oireilu yhteiskunnalle aiheuttaa. (Aalto 2012, 149–154.)

Huttunen (2001, 209) kuvaa isyyden perhepoliittisia raameja kohtuullisen hyviksi, mutta käytävä keskustelu isyydestä on vielä täysin mahdotonta puuttuvien keinojen vuoksi. Huttusen mielestä parhaiten isyyttä voisi tukea tuomalla esiin isien omia kokemuksia isyydestä isäryhmien avulla, sillä miehet ovat pitäneet tärkeänä omakohtaisten kokemusten jakamista raskausajasta synnytykseen sekä varhaishoitoon. (Huttunen 2001, 209–211.) Huttusen mielestä myös työelämän olisi kyettävä tukemaan isyyden roolia erityisesti arvo- ja asennepuolella sekä taloudellisesti että työn organisoinnin avulla. (Huttunen 2001, 203).

Eron jälkeisessä perhesuhteiden ja vanhemmuuden toteuttamisessa nähdään kulttuurisesti isillä olevan enemmän hyväksyttäviä vaihtoehtoja. Miehiin verrattuna etävanhempina toimivia naisia kohtaan kohdistuu sosiaalista paheksuntaa. Syynä siihen, miksi etä-äidit nähdään etä-isiin verrattuna erilaisessa asemassa, on äitiydestä muodostunut kulttuurinen kuva jatkuvasti hellivästä, huolenpitoa antavasta ja läsnä olevasta äidistä lapselle. Lapsien asuessa isän luona, äidin tekemää ratkaisua herkästi ihmetellään ja äiti saa helposti otsaansa huonon äidin leiman. (Nousiainen 2004, 168–171.) Eron jälkeisissä perhesuhteissa sukupuoli nousee alati esille. Keskustelu saattaa päätyä sukupuolten vastakkaisasetteluun tai kieltäytymiseen nähdä sukupuolittuneita käytäntöjä perhe-elämässä. Miesten ja naisten käyttäytymiserot eivät kuitenkaan ole biologisesti määräytyneitä, mikä antaa toisin toimimiseen mahdollisuuksia. Vanhemmuus on tällaisessa muutostilassa, jossa miesten annetaan ja odotetaan käyttäytyvän yhä naistapaisemmin. (Kuronen & Hokkanen 2008, 27–28.)

2.10 Isälle vai äidille

Siihen itsestäänselvyyteen, että äiti on ensisijainen huoltaja eron jälkeen, on tapautunut pientä muutosta. Sillä isä, joka haluaa lapsen huoltajuuden itselle tai paanee vireille huoltajuuskiistan, ei ole enää tänä päivänä mikään erikoisuus. (Castrén 2009, 121.) Valtaosassa eron jälkeisessä vanhemmuudessa näyttäytyy vahvana se, että lähivanhemmaksi päätyy useimmiten se vanhemmista, kuka on kantanut päävastuun lapsesta jo ennen eroa. (Santala 2009, 152). Lasten asuinpaikaksi päätetään äidin koti lähes yksimielisesti. Eroavista isistä jotkut toivovat ja

lopun taipuvat helposti lapsien asumisesta äidin luokse, kun isät kokevat, etteivät voi ottaa lapsia asumaan luokseen mahdottomalta tuntuvan arjen pyörittämisen takia tai ettei heillä ole mahdollisuutta lapsen tarpeiden mukaisesti säädellä työaikoja ja sitoutumista siihen. (Huttunen 2001, 104.)

3 JAETTU VANHEMMUUS JA YKSINHUOLTAJUUS

Avioerojen kasvu yhä lisääntyi, kun vuonna 1988 astui voimaan avioliittolain muutos, mikä helpotti eroamista. Tästä lähtien avioerojen määrä on vuosittain pysytellyt 13–14 tuhannessa. (Jokinen & Saaristo 2002, 197.) Avioliittoja solmittiin vuonna 2015 24 708 kappaletta ja avioerojen määrä puolestaan oli 13 939 kappaletta. Avioeronneisuus on pysytellyt tällä samalla tasolla jo yli 20 vuoden ajan. Solmituista avioliitoista noin joka viides oli järjestykseltään henkilöiden toinen avioliitto. (Tilastokeskus 2016 a.)

3.1 Avioerot perheessä

Avioerojen jyrkkä kasvu alkoi 1970-luvulla. Samaan aikaan myös avoliitot yleistyivät. Vaikka avioliittoja solmittiin tähän aikaan vielä paljon, oli eronneisuus myös huippuluokkaa. Käsillä oli kestämaton kehitys, sillä perheitä ja perheen perustamista yhä kuitenkin arvostettiin. (Jokinen & Saaristo 2002, 192–193.) Tutkijat ovat sitä mieltä, että avioliitto on instituutiona rapautunut ja juridisesti heikentynyt. Avioliiton rinnalle hyväksyttäväksi vaihtoehdoksi on tullut avoliitto. Erotutkimuksissa on havaittu hankalaksi asiaksi se, mistä oikeastaan on kyse, puhutaanko perheestä vai parisuhteesta. Usein ihmisten mielestä nämä kaksi asiaa nivoutuvat yhteen ja niitä on vaikea erottaa toisistaan. Pelkästään vanhemmuutta on vaikeaa irrottaa tästä kokonaisuudesta. Vanhempien eroamisen jälkeen korostuu tärkeäksi jäljelle jäävä vanhemmuussuhde, mikä erosta huolimatta jää puolisoitten väliseksi perhesuhteeksi. (Kuronen 2003, 104–106.) Avioerojen, vaihtuvien kokoonpanojen, yhden vanhemman perheiden ja uusperheiden yleistymisen myötä on vaikea enää määritellä, mikä on tyypillistä ja mikä on perhe (Castrén 2009, 10).

3.2 Eron jälkeinen vanhemmuus

Kurosen (2003, 107–110.) mukaan eron jälkeinen vanhemmuus on vahvasti sukupuolittunutta. Vanhemmuuden jakautuminen sukupuolittain ei ole juurikaan muuttunut viime vuosikymmeninä lähiäitiyden ja etäisyyden suhteen lukumäärällisesti

tilastoissa eikä ihmisten mielikuvissa. Suomalaisessa perhetutkimuksessa viime vuosikymmeninä on kiinnostuttu isyyden muutoksista eron jälkeen ja isä-lapsi suhteen turvaamisesta. Äidin rooli sen sijaan ei koeta muuttuneen. Kuitenkin äidin tärkeäksi velvollisuudeksi katsotaan sallia isän osallisuus ja tukea sitä, oli kyseessä sitten eroperhe tai ei. (Kuronen 2003, 107–110.) Perhetutkimuksen vanhemmuusajattelussa olisi hyvä irrottautua sukupuolineutraaliudesta ja sen sijaan tutkia miehen ja naisen eron jälkeistä vanhemmuutta erillään toisistaan. Kuten Huttunen on todennut isyystutkimuksissa olevan monenlaista isyyttä, on ymmärrettävästi olemassa myös monenlaista äitiyttä. Vanhemmuus ja sen taustalla oleva äitiys ja isyys olisivat hyvä nähdä myös laajemmassa perspektiivissä, kuin pelkästään sukupuolelle tyypillisinä ominaisuuksina, sillä jokainen äiti ja isä ovat yksilöinä kuitenkin erilaisia. (Kuronen 2003, 107–113; Vuori 2003, 61–63.)

Lainsäädännön näkökulmasta jaettu vanhemmuus huomioitiin 1984 voimaan astuneessa Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, joka mahdollisti molemman vanhemman huoltajuuden säilymisen eron jälkeen. Oikeutta molempiin vanhempiin alettiin tuolloin korostaa erityisesti lapsen oikeutena. Lain astumisen jälkeen yhteishuollosta on tullut pääasiallinen huoltajuuden muoto eron jälkeisessä huollossa. Lapsen juridinen yhteishuolto ei sinällään kuitenkaan kerro vanhemmuuden tasapuolisesta jakautumisesta. (Kuronen 2003, 110.) Yhteishuoltosopimusta tärkeämpää ovat vanhempien yhteistyötaidot, asioista päättäminen ja onnistuminen vastuun jakamisessa. Yleisessä keskustelussa yhteishuollon juridiset ja käytännölliset merkitykset saattavat sekoittua keskenään. Oikeudellisen yhteishuollon sijaan fyysinen yhteishuolto tarkoittaa käytännössä toteutettua vanhempien yhteistä lapsista huolehtimista heidän omissa kodeissaan. (Hokkanen 2002, 122–124.)

3.3 Yksinhuoltajuuspuhe

Nykyisin yleisin syy yksinhuoltajuuteen on eroaminen, kun aiemmin se on ollut puolison kuolema tai avioliiton ulkopuolella ei-harkitun lapsen syntymä (Forssén, Haataja & Hakovirta 2007, 11). Keskustelu yksinhuoltajuudesta on vanhemmuuden tavoin täysin sukupuolittunutta. Suomen kieli mahdollistaa sukupuolineutraalien sanojen käytön kuten yksinhuoltaja, elatusvelvollinen sekä lähi- ja etävan-

hemmat. Kuitenkin näihin sanoihin liitetään mielikuvissa sukupuoli, jossa roolit jakautuvat lähiäiteihin ja etä-isiin. (Kuronen 2003, 107–108.) Käsitteenä etä-isä ei kuitenkaan tarkoita sitä, kuinka etäinen tai läheinen isä-lapsisuhde on vaan se määrittää sen, ettei isä ja lapsi asu samassa osoitteessa. (Broberg & Hakovirta 2009, 187).

Sotien jälkeinen ydinperhekesitys sekä ajatus äidin ja isän tehtävistä mielletään yhä. Asenteet sukupuolesta, erilaisista odotuksista isältä ja äidiltä ulottuvat eron jälkeiseen vanhemmuuteen. Miehillä on kulttuurisesti mahdollisuuksia ohittaa moraaliset vastuut. Äiteihin liittyy ensisijainen perheyksikön luominen ja hoiva lapseen. (Vuori 2002, 33–37; Castrén 2009, 134–135.)

3.4 Isien tiet yksinhuoltajuuteen

Kysymykseen kuka on yksinhuoltaja, on vastausta tarkasteltava eri näkökulmista. Yleiskielessä puhuttaessa yksinhuoltajalla tarkoitetaan yhden vanhemman ja vähintään yhden alaikäisen lapsen muodostamaa perhettä. Tämä yleiskielinen kuvaus yksinhuoltajasta perustuu asumisen perusteella tehtyyn tilastointiin, sillä Suomessa lapsi voi olla kirjoilla vain yhdessä osoitteessa. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi voi käytännössä asua ajallisesti kuitenkin saman verran sekä isällä että äidillä, mutta toinen yhteishuoltajista on vain oikeutettu saamaan aina kerrallaan yksinhuoltajaetuutta. Perhetilastojen valossa vanhempien välistä huoltomuotoa ei tilastoida lainkaan, vaan tilastot rajataan pelkästään asumisen perusteella eli yksinhuoltajaksi määrittäyty se vanhemmista, kumman luona lapsi on kirjoilla, vaikka huoltomuoto olisi yhteishuolto eikä oikeudessa päätetty juridinen yksinhuolto. (Haataja 2009, 46–47.) Näin ollen etävanhemmat jäävät kokonaan lapsiperhetilastojen ulkopuolelle, vaikka todellisuudessa lapset saattavat asua vuorotellen molempien vanhempien luona tasaisesti (Castrén 2009, 12).

Yksinhuoltajaisäksi päätyminen ei kulje yhtä ja samaa reittiä, Huttunen on (2001, 121) jaotellut yksinhuoltajaisäksi päätyminen syyt neljään eri ryhmään. Ensimmäisen ryhmän muodostavat leskeksi jääneet isät, joista tulee automaattisesti yksinhuoltaja toisen huoltajan kuollessa. Toisen yksinhuoltajaisä ryhmän muodosta-

vat isät, jotka ovat eronneet ja ovat oikeudessa tehdyn päätöksen mukaan saaneet lapsen luoksensa asumaan. Kolmannen ryhmän yksinhuoltajaisät ovat yhteisymmärryksessä lapsen äidin kanssa tehneet ratkaisun lapsen asumisesta isän luokse, vaikka lapsen asuminen äidillä olisi ollut myös mahdollinen ratkaisu eli tässä tilanteessa huoltomuotona on useimmiten yhteishuolto tai oikeudessa tehty juridinen päätös yksinhuollosta isälle. Viimeisen ryhmän muodostavilla yksinhuoltajaisillä ei ole ollut muuta mahdollisuutta, kuin lapsen muutto isän luokse. (Huttunen 2001, 120–121.)

Yksinhuoltajaisäksi päätyminen voi tapahtua myös adoptioprosessin kautta, sillä yksin elävän on mahdollista adoptoida lapsi (Interpedia 2016). Adoptiolaki (L22/2012) määrittää erilaisia asioita adoptionhakijalle, kuten vähimmäisikärajan 25 vuotta. Adoptiolapsen ollessa alaikäinen, adoptionhakija ei saa olla yli 50 vuotta vanhempi. Adoptiolaki sallii aviopuolisoiden adoptoivan ainoastaan yhdessä avioliiton aikana, mutta avoliitossa yhteisen adoptiolapsen saaminen ei ole mahdollista. Tällä hetkellä samaa sukupuolta olevien ei ole mahdollisuutta yhdessä adoptoida. (Interpedia 2016.)

3.5 Lapsen huoltomuodot

Vanhempien erotessa heidän on päätettävä yhteisymmärryksessä lapsen huoltoon, asumiseen sekä tapaamiseen liittyvistä järjestelyistä, sillä lain lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta tavoitteena on turvata myönteiset ja läheiset välit etenkin lapsen ja vanhempien välille huoltomuodosta riippumatta (L8.4.1983/361). Mikäli vanhemmat eivät kykene yhdessä päättämään lapsen asumiseen, huoltoon ja tapaamiseen liittyvistä järjestelyistä, tukea saa perheasioiden sovittelijalta tai oikein riitaisten erojen kohdalla lapsen huolto lopulta ratkaistaan tuomioistuimessa (Santala 2009, 137.) Lapsen huollon näkökulmasta juridisena yksinhuoltajana pidetään vanhempaa, kenelle on tuomioistuimessa lapsen huolto uskottu yksin, jolloin päätöksessä vaikuttamassa on ollut lapsen kannalta erittäin painavat syyt. (L8.4.1983/361.)

Lain lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta voimaan tulon myötä yhteishuolto on pysynyt pääsääntöisenä huoltomuotona niin lain kuin myös oikeuskäytännön mukaisesti ja isä on nähty äidin rinnalla yhdenvertaisessa asemassa lapsen huoltoon liittyvissä asioissa. (Rantalaiho 2009, 38; Kangas 2009, 183–184.) Rantalaihon (2009, 44) mukaan jaettu vanhemmuus nykyisin toimiikin ihanteellisella tasolla, mutta käytännössä yhteishuollossa todellinen vastuu lapsesta edelleen jakautuu epätasaisesti lähivanhemmalle eli vanhemmalle, kenen luona lapsi asuu ja useimmiten lähivanhempana on äiti.

Jaetun vanhemmuuden malli on lähtökohtaisesti ongelmallinen yksinhuoltajaisyyden näkökulmasta, sillä se tarkoittaa vanhemmuuden jakamista isän ja äidin kesken. Usein yksinhuoltajaisyyden taustalta kuitenkin löytyy tilanne, ettei vanhemmuutta todellisuudessa jaeta. Lasten asuessa isän kanssa, taustalla on usein äidin vakava sairaus, päihdeongelmat tai kuolema. Tällöin äiti ei ole jakamassa vanhemmuutta isän kanssa. (Huttunen 2001, 174.)

Huolto- ja tapaamiskäytännöt on nostettu esille tasa-arvokysymyksinä. Erityisesti isien syrjimistä epäillään heidän lähivanhemmuuden vähäisyyden takia erotilanteissa. Aiheesta on kuitenkin hyvin vähän tutkittua tietoa. (THL 2016 a.) Vaikka perhe-elämän ja lastenhoidon vastuut ovat jaettu aikaisemmin perheessä tasaisesti, niin erotilanteessa isä joutuu todistamaan vanhemmuuttaan. Äidin asema, kun näyttää paljon turvatummalta tilastojen valossa. (Sund 2007, 62.)

3.5.1 Sosiaalitoimen sopimukset

Sosiaalitoimen vahvistamia sopimuksia lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta vahvistettiin 2015 vuonna yhteensä 47 650 kappaletta. Näistä sopimuksista sovittiin lapsen huollosta 33 480 kertaa, asumisesta 18 170 kertaa ja tapaamisesta 22 400 kertaa. Tehdyistä asumissopimuksista sovittiin asumisesta isän luokse yhteensä 2992 sopimuksessa. Yhteishuollosta sovittiin sopimuksista 93 prosentissa, kuudessa prosentissa yksinhuollosta äidille ja vajaassa yhdessä prosentissa yksinhuollosta isälle, mikä tarkoittaa 210 isää. (THL 2016 b.)

3.5.2 Yksinhuoltajaisuus tilastoissa

Tutkimuksia ja tilastoja ei ole juurikaan tehty Suomessa yksinhuoltajaisien määrästä tai tilanteista. Tilastokeskuksen Suomalainen lapsi 2007 teoksessa tarkastellaan tilastotietojen valossa lapsiperheitä, joissa myös yksinhuoltajaisuus näyttäytyy. (Kröger 2009, 175.)

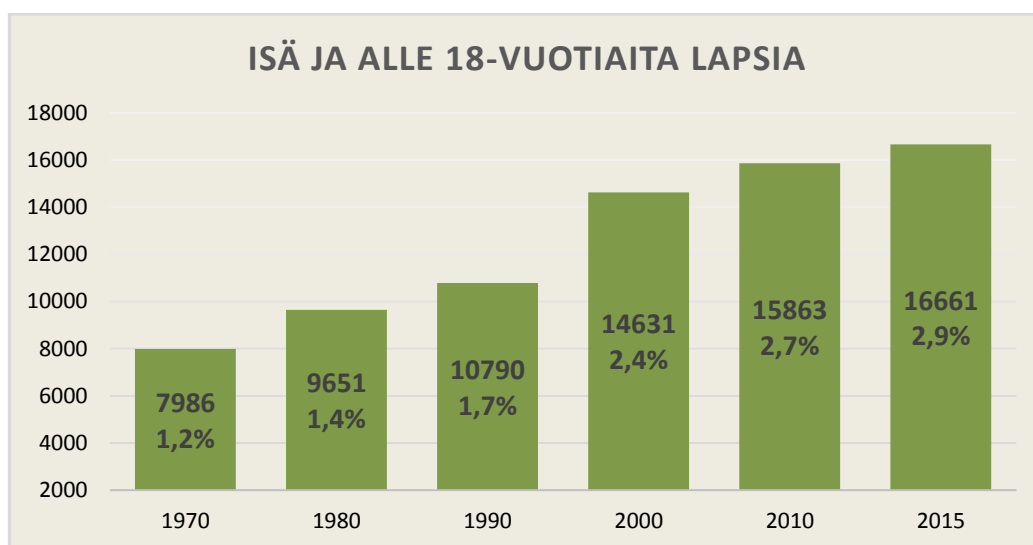
Suomen kaikista alle 18-vuotiaista lapsista asui tilaston mukaan yksinhuoltajaisän kanssa yhteensä 21 323 lasta, tämä määrä on 2 prosenttia kaikista lapsista. Ikäkaumassa suurin osa lapsista oli 16-vuotiaita. Lukumäärällisesti lapsen ikä oli merkittävä, sillä mitä vanhempi lapsi oli, sitä useampi heistä asui yksinhuoltajaisänsä kanssa. Vähiten oli alle 1-vuotiaita, mikä tarkoitti yhteensä 61 lasta. (Suomalainen lapsi 2007, 64.)

Asumisen perusteella tilastoidut avioerolapset jakautuivat sukupuolittain vanhemmilleen siten, että pojista 12 prosenttia asui isänsä kanssa ja tytöistä 7,4 prosenttia. Vastaavat määrät äidin kanssa asuvien lasten osalta jakautuivat niin, että tyttöjä oli 86,9 prosenttia ja poikia 82,8 prosenttia. Vaikka määrällisesti poikien ja tyttöjen ero keskenään ei ollut merkittävä, kuitenkin isien kanssa asui enemmän poikia ja vastaavasti äitien kanssa enemmän tyttöjä. (Suomalainen lapsi 2007, 105.)

Etävanhemmuus ja yksinhuoltajuus voivat olla yhtä aikaa niin isällä kuin äidillä, mikäli perheessä on useampia lapsia. Näissä tilanteissa vanhempi on samaan aikaan yhdelle lapselle etävanhempi ja toiselle lapselle lähivanhempi. Tilastojen mukaan yhteensä 4848 isää oli yhtä aikaa etäisiä ja yksinhuoltajia. Vastaavasti tällaisia äitejä jotka olivat sekä etävanhempia että yksinhuoltajia yhtä aikaa, oli 5865 kappaletta. Näin ollen suurta eroa tämän osalta ei sukupuolten välillä ole. (Suomalainen lapsi 2007, 124–125.)

Suomessa oli vuoden 2015 lopussa yhteensä 1 475 335 perhettä. Perhetyypeistä lapsiperheitä oli yhteensä 571 000 kappaletta. Tässä tilastossa lapsiperheeksi määritellään perhe, jossa asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Kaikista perhetyy-

peistä sen sijaan yksinhuoltajaperheitä oli yhteensä 181 726. Edellisvuoteen verrattuna perheiden kokonaismäärä nousi, mutta lapsiperheiden määrä sen sijaan väheni. Lapsiperheiden yleisin muoto oli edelleen avioparin muodostama perhe eli niin kutsuttu ydinperhe. Prosentuaalisesti näiden ydinperheiden määrä oli lähes 60 prosenttia kaikista lapsiperheistä. Lapsiperhetyypeistä isä ja lapsia perheitä oli 16 661 kappaletta, mikä oli kaikista lapsiperheistä 2,9 prosenttia. (Tilastokeskus 2016 b.) Kuviossa 1 perhetyyppin muutos 1970-luvulta lähtien.

Kuvio 1. Lapsiperheistä isä ja lapsia-perhetyyppin muutos määrällisesti vuosina 1970–2015 (Tilastokeskus 2016 b).

Kuviossa perhetyyppin prosentuaalinen osuus kaikista lapsiperheistä. Isä ja lapsia perheiden määrällistä kasvua on tapahtunut tasaisesti 1970 vuodesta asti. Suunnilleen neljässäkymmenessä vuodessa määrä on kaksinkertaistunut. Kaksinkertaistumista selittää osaltaan avioerojen helpottuminen 1988 vuonna. (ks. 3.)

3.6 Miltä yksinhuoltajaisuus näyttää tutkimuksissa?

Huttunen (2001, 119) on pohtinut sitä, miksi yksinhuoltajaisien elämä ja heidän kokemukset eivät ole kiinnostaneet tutkijoita Suomessa. Hän esittää yhdeksi syyksi sen, että yksinhuoltajaisät ovat jääneet psykologian ja sosiologian perhe- ja isyyskäsityksien ulkopuolelle. Krögerin (2009, 170–174) mukaan yksinhuolta-

jaisuus on kaksinkertaisessa marginaalissa, jossa se jää sekä yksinhuoltajuutta että isyyttä koskevien tutkimuksien ja keskusteluiden ulkopuolelle. Puhe yksinhuoltajuudesta on lähtökohtaisesti hyvin äitikeskeistä, jolloin isät jäävät yksinhuoltajuuden ulkopuolelle. Isyystutkimuksissa puolestaan lähdetään liikkeelle kahden vanhemman suhteesta, jolloin yksinhuoltajaisät jäävät jälleen ulkopuolelle. Lisäksi tutkimuksissa tarkastellaan eron jälkeistä isyyttä usein ainoastaan etä-isyytenä. (Kröger 2009, 170–174.)

Mervi Nilsson (2004) on pro gradu -tutkielmassaan tutkinut yksinhuoltajaisyyttä elämänpoliittisena valintana ja nostanut esiin yksinhuoltajaisien käsityksiä ja kokemuksia vanhemmuudesta. Tutkimuksen johtopäätöksenä Nilsson esittää, että yksinhuoltajaisät eivät ole kokeneet yksinhuoltajuuttaan ongelmakeskeisesti ja he pärjäävät hyvin vanhempina sekä kasvattajina. Nilsson on tutkimuksessaan päätenyt siihen, että yksinhuoltajuus itsessään ei ole ”tietoinen” valinta, mutta isät ovat joutuneet tekemään elämäänsä vaikuttavia valintoja yksinhuoltajuuden seurauksena. Nilsson kuvaa arkielämän ratkaisuissa pakon ja valinnan eron olevan kuin veteen piirretty viiva, kun isät ovat joutuneet tilanteeseen, missä muita vaihtoehtoja ei ole ollut. (Nilsson 2004, 68.)

Paula Tuovinen on väitöskirjassaan Isien ja tyttärien kertomuksia yksinhuoltajaperheestä (2014, 137–138) pyrkinyt luomaan kuvaa miesten yksinhuoltajuudesta isien ja tyttärien kertomuksien avulla. Kertomuksien avulla Tuovinen on hahmotellut yksinhuoltajaisyydeksi jäämisestä sekä muuttuneesta uudenlaisesta elämästä kolme toisistaan erilaista tarinamallia. Toipumistarinoissa keskiö on päättyneen parisuhteen ja perheen menetys, josta selviytyttyään aletaan rakentaa uutta elämää. Yksinhuoltajuus nähdään särkyneenä ja vajaana verrattuna kokonaiseen ja ehjään ydinperheeseen. Positiivisen käänteen-tarinamallissa edelliseen verrattuna vaikean avioliiton jälkeen yksinhuoltajuus ja ero nähdään positiivisena muutoksena verrattuna eroa edeltäneeseen vaikeaan tilanteeseen. Yksinhuoltajaisäksi omasta tahdosta-tarinoissa Tuovinen kertoo isien olevan vahvasti sitoutuneita lapsien hoitoon ja huolenpitoon sekä heidän hoitaneen lapsia jo ennen eroa enemmän kuin äiti. Tuovisen väitöskirjassa isät kertovat yksinhuoltajuudestaan käyttäen positiiv-

visia ilmauksia kertomalla yksinhuoltajuuden olevan elämäntapa ja olemassa olon tarkoitus sekä väylä, kuinka olla vaikuttamassa yhteiskunnallisesti. (Tuovinen 2014, 137–138.)

Yksinhuoltajaisuus menee jaettua vanhemmuutta pidemmälle isyytenä, joten isyystutkimuksissa ei kannata tätä isyyttä unohtaa. Yksinhuoltajaisuus on ensisijaisena vanhempana vastuunottamista lapsista joko olosuhteiden pakosta tai miehen oman valinnan kautta. (Kröger 2009, 185.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyössä tutkimusongelman avulla selvitettiin miten yksinhuoltajaisät itse kokevat yksinhuoltajuutensa. Kysymykset suunniteltiin siten, että niiden avulla tutkimusongelma oli ratkaistavissa. Tutkimuksessa pyrittiin siis saamaan kuvausta erilaisten kysymyksien avulla siitä, miten vastaajat kertovat omista kokemuksistaan yksinhuoltajaisinä. Tutkimusongelma jo paljastaa aineiston sisältävän vastaajien henkilökohtaisia kokemuksia ja ohjasi luontevasti tutkimuksen alusta saakka sitä, että tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen ja vastaukset analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti, sillä pääpaino oli vastaajien kirjoittamissa vastauksissa eli tutkimuksen aineistoissa. Aineistosta esiintyvistä merkityksistä koottiin aktanttimalli niistä tekijöistä, mitkä vaikuttavat yksinhuoltajaisuuteen. Teoria aktanttimallista ja sen avulla esitetyt tulokset löytyvät tutkimuksen 5.2 ja 5.2.1 luvuista.

Tutkimuksen työelämänedustajana toimi Vaasan ensi- ja turvakodin avopalvelupiste Avokin miestyö. Tutkimuksen alussa tutkimuslupa saatiin hyväksytysti Vaasan ensi- ja turvakodilta ja valmistuttuaan tutkimus luovutettiin heidän käyttöön.

4.1 Tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivinen tutkimus soveltuu parhaiten tutkimuksen tutkimusmenetelmäksi, sillä sitä hyödyntämällä tutkimusongelman; miten isät kokevat itse yksinhuoltajuutensa, arvoitus on löydettävissä. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana ja ajatuksena on kuvata todellista elämää pyrkien samalla löytämään tai paljastamaan tosiasioita induktiivisen analyysin avulla eikä näyttämään toteen valmiiksi olemassa olevia väittämiä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitellaan kuvaamaan kohdetta mahdollisimman ainutlaatuisena kokonaisvaltaisesti. Tutkimuksessa on sen takia huomioitava, että vastauksia ei voi pilkkoa osiin, sillä ne ovat yhteydessä toisiinsa ja niistä voi olla löydettävissä monen suuntaisia ja toisiinsa liittyviä suhteita. Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisinä piirteinä voidaankin pitää sitä, että tutkija ei määrää sitä, mikä on tärkeää, koska aineistoa tarkastellaan monitahoisesti kaikki yksityiskohdatkin huomioiden sekä kohdejoukon valitseminen tarkoituk-

senmukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161–164.) Jari Metsämuurosen (2006, 82) mielestä laadullinen tutkimusprosessi perustuu hyvin paljon tutkijan omaan intuitioon, tulkintaan, järkeilykykyyn, yhdistämis- ja luokittamisvalmiuksiin, sillä samasta aineistoista on mahdollista tehdä monia erilaisia, jopa keskenään ristiriidassa olevia päätelmiä.

4.2 Aineiston kerääminen

Tutkimusaineisto hankittiin kyselynä e-lomakkeella (liite 1) ja kysely ajastettiin julkiseksi reilun kolmen viikon ajaksi ajalla 25.4.–18.5.2016. Vastaajilla oli mahdollista käydä kyseisellä aikavälillä vastaamassa anonyymisti avoimiin kysymyksiin ja valmiit vastaukset ohjautuivat sähköisesti suoraan e-lomake järjestelmään. Avoimet kysymykset antavat vastaajille mahdollisuuden sanoa mitä heillä on todella mielessä ja näin osoittavat keskeisimmät asiat aiheesta. Avoimien kysymysten avulla ajatellaan saavan esille sellaisia näkökulmia, joita tutkijat ei etukäteen osaa ajatella. (Hirsjärvi ym. 2009, 198–201). Tutkimuksen kysymykset haluttiin näistä syistä ehdottomasti avoimiksi kysymyksiksi. Kyselyyn vastaaminen oli täysin vapaaehtoista, sillä vastaamisesta tai vastaamatta jättämisestä päätti täysin vastaaja itse tutkijoiden siitä mitään tietämättä. Siitä kuinka vastaajat tavoittivat e-kyselyn, oli merkittävän suuri rooli eri yhdistyksillä. Tutkimusprosessin aikana tutkijoille oli tullut tutuksi eri yhdistyksiä, joiden toiminnasta kuviteltiin mitä luultavimmin tavoittavan yksinhuoltajaisiä. E-kyselyä jaettiin saatesanoineen lähes kymmenen eri yhdistyksen avulla heidän nettisivuilla ja näköalapaikoilla ajankohtaisissa asioissa. E-kysely myös ohjattiin suoraan muutamille yksityishenkilöille heidän sähköposteihin, sillä heidän tiedettiin täyttävän kriteerit tutkimuksen kohderyhmään kuuluvaksi sekä muutamia ryhmiä hyödynnettiin sosiaalisessa mediassa. Tutkimuksen kohderyhmä rajattiin isille, joilla on juridinen yksinhuolto tai ovat lähivanhempina 0-18-vuotiaille lapsille. Yksinhuoltajuuden tai lähivanhemmuuden ei tarvinnut olla ajankohtainen, vaan kyselyyn vastaaminen onnistui myös muisteluna.

Kyselyyn tavoiteltiin alussa 15 vastaajaa, mutta vastaajien määrän haluttiin olevan vielä korkeampi verrattuna aiempiin kotimaassa tehtyihin yksinhuoltajaisä-

tutkimuksiin. Lopulta vastaajien määrä ylittyi kolmella vastaajalla tavoitellusta. Vastaajien suurta määrää pidetään juuri kyselytutkimuksen yhtenä etuna, kun sillä tavoin vastaajien tavoittaminen on tehokasta. Kyselytutkimuksen haittoina puolestaan pidetään tutkimuksen pinnallisuutta sekä teoreettista vaatimattomuutta. Tutkijat eivät tiedä kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen ja ovatko he pyrkineet vastaamaan mahdollisimman rehellisesti ja huolellisesti. Lisäksi väärinymmärryksiä on mahdoton kontrolloida. Tutkijat halusivat panostaa hyvään kyselylomakkeeseen ajan kanssa ja lomakkeen laatiminen vaati tutkijoilta monenlaisia tietoja ja taitoja. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.)

4.3 Aineiston analyysi

Vastaajien kirjoitetut vastaukset muodostavat tutkimuksen aineiston. Tutkimuksen aineisto analysoidaan aineistolähtöisesti sisällönanalyysin mukaisesti. Laadullisen tutkimuksen aineistolähtöistä analyysiä on kuvattu prosessina, joka muodostuu kolmesta eri vaiheesta, joista ensimmäinen vaihe on aineiston redusointi eli pelkistäminen, toisena vaiheena aineiston klusterointi eli ryhmittely sekä kolmantena vaiheena abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108). Saatu aineisto analysoitiin yllä kuvatun laadullisen tutkimuksen aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti.

4.3.1 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Ensimmäisessä pelkistämisvaiheessa aineiston sisältöön päästiin ensimmäistä kertaa kunnolla perehtymään tiivistäen sitä luomalla pelkistettyjä ilmauksia vastauksista sekä samalla tarkastaen onko aineistossa mahdollisesti tutkimusongelman kannalta jotain epäolennaista. Aineiston ryhmittelyvaiheessa aloitettiin etsimään kuvaavista käsitteistä eroja sekä samankaltaisuuksia muodostaen teemat sekä tarvittaessa alateemat. Lähes jokaiseen kysymykseen muodostettiin kuvio kertomaan visuaalisesti vastauksien jakautumista teemoihin. Abstrahointia eli teoreettisten käsitteiden luomista on kutsuttu prosessiksi, missä tutkija muodostaa kuvauksen tutkimuskohteesta yleiskäsitteiden avulla. Muodostaessa kuvausta tutkimuskohteesta, on verrattava teoriaa ja johtopäätöksiä koko ajan alkuperäisaineistoon

muodostaessa uutta teoriaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111–112.) Abstrahoinnissa liitettiin aineistosta muodostuneet teemat ja käsitteet tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen sen ollessa mahdollista ja johtopäätöksissä pyrittiin ymmärtämään vastauksien avulla niiden merkityksiä vastaajille.

4.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisia tutkimuksia voidaan toteuttaa useilla eri tavoilla. Samoin tutkimuksen luotettavuutta voidaan mitata erilaisin mittarein. Tutkimustoiminnassa pyritään kuitenkin välttämään virheitä, joten tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulee miettiä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaa tutkimuksen kaikkien eri vaiheiden tarkka selostus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134; Hirsjärvi ym. 2009, 231–232.)

Tutkimuksen validiteetilla eli pätevyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa on tutkittu sitä mitä oli tarkoitettu. Pätevyyttä voidaan arvioida vertaamalla saatuja vastauksia toisiinsa, joista selviää, että vastaajat ovat ymmärtäneet tutkijoiden kysymykset oikein. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–232.) Tutkimuksen kysymykset rakennettiin selkeään muotoon, jolloin niihin vastaaminen olisi helppoa eikä kysymyksiin jäisi tulkinnan varaa. Näin varmistettiin kaikkien vastaajien vastaavan kysymyksissä samaan asiaan. Saadut vastaukset täsmäsivät hyvin keskenään ja vastaajat toivat vastauksissa esille sellaisia ajatuksia, joita tutkimuksessa toivottiin saavan. Näin ollen tutkimuksen validius täyttyi.

Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta. Toistettavuus todentuu saaduilla tutkimustuloksilla, mitkä eivät ole sattumanvaraisia. Toistettavuus voidaan todeta, että eri tutkimuskerroilla saadaan samat tutkimustulokset. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Tutkimuksesta saadut tutkimustulokset eivät ole tutkijoista riippuvaisia, vaan samoilla vastausmateriaaleilla kuka tahansa tutkija saisi samankaltaiset tulokset. Reliabelius täyttyi myös tutkimustuloksien perusteella, sillä saadut vastaukset olivat samantapaisia keskenään.

Tutkimustyöhön liittyy useita eettisiä kysymyksiä, joihin on kiinnitettävä huomiota. Tutkimuksen eettisyys edellyttää, että tutkimuksessa on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä. (Hirsjärvi ym. 2009, 23.) Tutkimuksessa eettisyys otettiin huomioon monin eri tavoin. Avoimet kysymykset laadittiin sellaiseen muotoon, että niihin oli helppo vastata omasta lähtökohdasta eettisesti. Saatekirjeessä tuotiin esille vastaamisen vapaaehtoisuus ja vastaajien anonymiteetin säilyminen. Saadut vastausmateriaalit käsiteltiin ja säilytettiin tutkimuksen ajan luottamuksellisesti sekä tuhottiin asianmukaisesti tutkimuksen päätteeksi. Tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota siihen, ettei perusteettomia yleistyksiä ole tutkimustuloksissa tehty.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimusaineisto koostui yhteensä yhdestätoista avoimesta kysymyksestä, mitkä oli koottu e-lomake pohjalle (liite 1). Vastauksia saatiin yhteensä kahdeksaltatoista vastaajalta, joista suurin osa vastasi kaikkiin kysymyksiin.

5.1 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Seuraavaksi käydään aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti vastaukset kysymys järjestyksessä yksitellen läpi ja samalla avaten niiden sisältöä sekä vastauksista saatuja merkityksiä. Muodostetut teemat ovat merkitty tekstiin kursivoidulla fontilla. Teemoista on muodostettu kuvio havainnollistamaan kysymyksestä saatujen teemojen jakautumista. Tutkimustuloksia elävöittämään on otettu suoria sitaatteja vastauksista, mitkä selventävät tutkimustuloksia monipuolisesti. Muutamien suorien sitaattien käytössä on jouduttu muokkaamaan joitain sanavalintoja vähemmän tunnistettavaksi säilyttäen vastaajien anonymiteetti. Vaikka vastaajat ovat tutkijoille anonyymejä, vastaajien kohderyhmän marginaalisuuden vuoksi nähtiin parhaaksi ratkaisuksi hieman muuttaa alkuperäistä vastausta tai jättää kokonaan pois esimerkiksi lasten määrään tai tarkkoihin ajankohtiin liittyvissä vastauksissa kuten päätyminen yksinhuoltajaksi. Näiden muunneltujen suorien sitaattien kohdalla vastauksien merkitykset ovat säilyneet ennallaan. Lopuksi luvussa 5.2.1 koottiin kaikki saadut vastaukset aktanttimallin avulla havainnollistaen eri merkityksien vaikutuksia yksinhuoltajaisyyteen.

5.1.1 Isien päävastuullista vanhemmuutta selittäviä tekijöitä

Vastanneiden syyt yksinhuoltajuuteen sekä päävastuulliseen vanhemmuuteen kar-toittavassa kysymyksessä vastauksia saatiin 18 kappaletta. Vastaukset jakautuivat alla olevan kuvion mukaisesti teemoihin (kuvio 2).

Kuvio 2. Yksinhuoltajuutta selittävät tekijät.

Ero. Vastaajista suurin osa on päätenyt yksinhuoltajaksi eroamisen myötä. Vain muutamissa vastauksissa pelkkä eroaminen nostettiin yksinhuoltajuutta selittäväksi asiaksi, sillä eroamista selittävinä tekijöinä nähtiin olevan muita syitä taustalla, jotka ovat vaikuttaneet päätökseen eroamisesta. Tämän takia vastaukset jakaantuivat kolmeen alateemaa.

Päihde- ja mielenterveysongelmat. Vastauksissa yleisimpänä eroamisen syynä nähtiin lapsen äidillä oleva päihde- ja/tai mielenterveysongelma. Vastauksissa tuotettiin päihde- ja mielenterveysongelmien olevan joko yhdessä tai erikseen päihdeongelmana tai mielenterveysongelma.

”Entisen puolison päihdeongelmat, mielenterveysongelmat ja oman pään kylmänä pitäminen ja asian oikeuteen vieminen. Lastensuojelu oli äidin puolella näistä asioista huolimatta, ja kehotti jopa äitiä kaappaamaan lapsen toiselle puolelle Suomea, vaikka meillä oli yhteishuoltajuus...”

”Epävakaa elämä toisella vanhemmalla, päihderiippuvuus.”

”Avioero ja ex-vaimon henkiset ongelmat.”

Yhteinen päätös. Seuraavaksi suurimpana yksinhuoltajuutta eroamisen takia selittävänä tekijänä kerrottiin eroamisen yhteydessä sovitusta lapsen huollosta yksin isälle yhdessä lapsen äidin kanssa. Vastauksissa nostettiin esille maantieteellisiä syitä, sillä vanhemmat näkivät paremmaksi lapsen asumisen toisen vanhemman paikkakunnalla, kuin toisen vanhemman. Lisäksi vastauksissa viitattiin äidin kykyyn ja jaksamiseen huolehtia lapsesta.

”Erotessa sovittiin, että lapset ovat enemmän minulla. Olimme lasten äidin kanssa yksimielisiä, ettei hän jaksanut hoitaa lapsia yhtä paljon yksin kuin minä.”

Huostaanotto. Murto-osassa vastauksia tuotettiin yksinhuoltajaksi päättymisen äidiltä huostaanoton jälkeen. Ero on edeltänyt huostaanottoa, mutta huostaanotto tuotettiin syyksi yksinhuoltajaksi päättymiselle.

”Lapseni otettiin äidiltään huostaan.”

Puolison kuolema. Toisena syynä eroamisen lisäksi yksinhuoltajaksi päädyttiin puolison kuoltua, minkä koki vastanneista noin neljännes. Vastauksissa kerrottiin puolison kuolemasta kertoen päivämääriä sekä puolison kuolemaan johtaneita syitä.

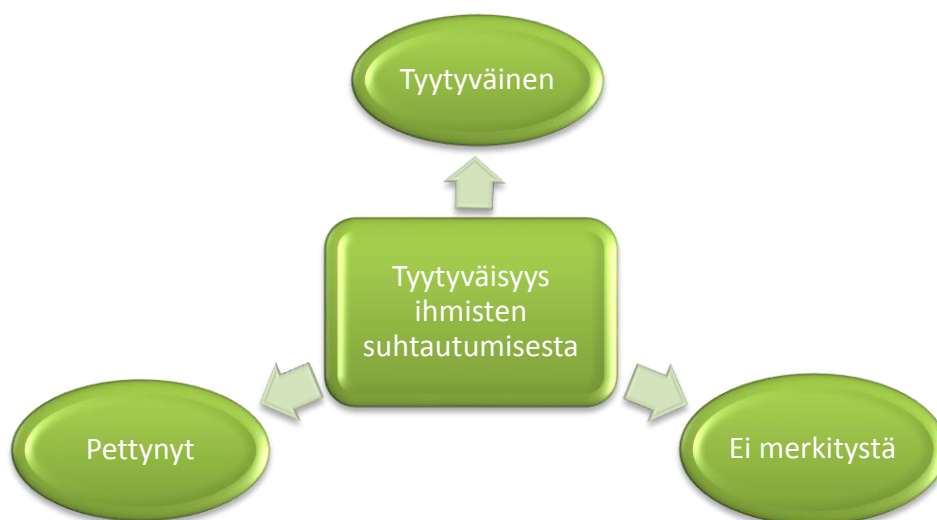
”Vaimoni kuolema syöpään.”

”Lapsen äiti teki itsemurhan...”

Vastauksissa on nähtävillä yleisimmät yksinhuoltajuutta selittävät tekijät, jotka ovat erot ja puolison kuolema. Vaikka yleisimmin yksinhuoltajaksi päätyminen tapahtuu eron tai puolison menettämisen kautta (ks. 3.4), vastauksien perusteella on nähtävissä, että naisten päihde- ja mielenterveysongelmat helpottavat päätöstä eroamisesta sekä siten lisäten miesten päättymistä yksinhuoltajaksi. Erotessa pyrkimyksenä tulisi olla vanhempien yhdessä sovittu päätös lapsen huollosta, mutta vastauksien perusteella tämä ideaalitalanne näyttää olevan vielä selkeä vähemmistö. (ks. 2.5 ja 3.5) Vastauksien perusteella, lukuun ottamatta puolison menettäneitä, päätyminen yksinhuoltajaksi oli olosuhteiden myötä tullut ainoaksi vaihtoehtoksi tilanteessa, jossa ei ollut runsaasti muita vaihtoehtoja, vaikka sen ei nähty olevan kumminkaan pakkoratkaisu.

5.1.2 Tyytyväisyys ihmisten suhtautumisesta yksinhuoltajuuteen

Vastaajilta kysyttiin tämän hetkistä tyytyväisyyttä ihmisten suhtautumisesta yksinhuoltajuutta kohtaan. Jokainen vastaaja vastasi tähän kysymykseen. Vastauksien jakaantuminen teemoittain kuviossa 3.

Kuvio 3. Tyytyväisyys ihmisten suhtautumisesta yksinhuoltajuuteen.

Tyytyväinen. Vastauksissa suurimmassa osassa oltiin yksiselitteisesti tyytyväisiä ihmisten suhtautumisesta yksinhuoltajuutta kohtaan. Vastauksissa ilmeni tyytyväisyyttä ja kiitollisuutta ihmisten suhtautumisesta, johon liittyi arvostusta, kehua ja saatua tukea.

”Olin otettu, miten 80-luvulla ihmiset kannustivat yh-isiä, ainakin minua.”

”Kyllä. Yleensä kehuvat, että hienosti tehty.”

Ei merkitystä. Muutamassa vastauksessa tyytyväisyydestä huolimatta kuitenkin todettiin, ettei ihmisten mielipiteellä ole edes merkitystä tai ettei muiden suhtautumisessa ole koskaan ollut mitään erityisempää. Lisäksi muutama koki, ettei muiden suhtautumisella ole merkitystä.

”...en suotta murehdi mitä muut ovat mieltä.”

”...käytännössä en ole ulkopuolisten suhtautumisessa huomannut mitään erikoista ylipäätään.”

Pettynyt. Muutamassa kielteisessä vastauksessa vastaajat olivat kokeneet negatiivista suhtautumista ja epäilyjä yksinhuoltajuuttansa kohtaan. Yksinhuoltajuuden huonoiksi ymmärtäjiksi nimettiin työnantaja, lähipiiri, lastensuojelun viranomaiset tai naisystävä.

”Ymmärrys vastuullisuudesta, kun on ainoa huoltaja. Tätä ei ymmärretä töissä eikä lähipiirissä mitenkään... On outoa olla epäilyksen alla.”

”...totuuden tultua ilmi on viimein kivi pudonnut sydämeltä, lastensuojeluasiakkuus päättynyt ja elämä mallillaan...”

Tyytyväisyys ihmisten suhtautumista kohtaan oli muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta suurta. Vastauksissa kerrottiin saadusta arvostuksesta, luottamuksesta ja myönteisestä huomiosta. Merkittävää oli myös vastaajien mielipiteet siitä, ettei muiden mielipiteillä ole edes merkitystä. Eräs vastaaja kertoi, ettei ulkopuoliset juurikaan kiinnitä asiaan huomiota. Tämä oli positiivinen vastaus, mikä kuvastaa miesten yksinhuoltajuuteen liittyviä myönteisiä ja neutraaleja asenteita. Myös kolmannen vastaajan toteamus vahvisti myönteistä suhtautumista kerrotulla vastauksella, ettei ole käytännössä huomannut ulkopuolisten suhtautumisessa mitään erikoista. Kielteisten vastauksien vähäisyys kertoi osaltaan myös vallitsevasta myönteisyydestä vastaajien yksinhuoltajuutta kohtaan. Tämä tarkoittaa sekä vastaajien tyytyväisyyttä, että ulkopuolisten yleistä myönteisyyttä miesten yksinhuoltajuutta kohtaan. Ulkopuolelta tulleen hyväksynnän lisäksi vastaajien oma tyytyväisyys ja myönteinen asenne kuvasi vastaajien olevan sinut itsensä ja yksinhuoltaja roolinsa kanssa.

5.1.3 Kenelle isät ovat joutuneet todistamaan pätevyyttä kasvattajana

Vastaajia pyydettiin kertomaan kenelle ovat joutuneet todistamaan pätevyyttä, mikäli joku on kyseenalaistanut kasvatustaitoja sukupuolen takia. Vastauksia kysymykseen saatiin 18:sta, jotka jakautuivat alla olevan kuvion mukaisesti (kuvio 4).

Kuvio 4. Vastaajien kasvatustaitoja kyseenalaistaneet.

Viranomainen. Suurimmassa osassa vastauksia kerrottiin viranomaisten kyseenalaistaneen vastaajien kasvatustaitoja sukupuolen takia. Viranomaisiksi nimettiin yleisesti viranomainen, sosiaaliviranomainen sekä lastensuojelu. Vastauksissa esiintyi viranomaisten kyseenalaistaneen lapsen perushoitoon liittyvissä asioissa sekä automaattinen oletama äidistä lähivanhempana.

”Ainoastaan viranomaisille. Joissakin tapauksissa esim. päivähoitoon tai kouluun liittyvissä asioissa on oletettu että lasten äiti olisi automaattisesti lähivanhempi.”

Lähipiiri. Toiseksi eniten kerrottiin vastaajien kasvatustaitoja asettaneen kyseenalaiseksi lähipiiriin kuuluvat henkilöt. Lähipiiriin nimettiin päiväkotit, oma äiti ja lähimmät ystävät.

”Halaatko lasta tarpeeksi ym. Päiväkodissa ajatellaan heti että kotona ongelmia jos pojalla huono päivä. Jopa omalle äidilleni olen joutunut todistelemaan, että pärjätään.”

”Lähimmät ystävät kyseenalaisti taitoni isänä tehtyään minusta lastensuojeluilmoituksen. Olen todistanut pätevyyteni isänä viranomaisille.”

Muu kyseenalaistaja. Vähiten vastauksia tuotettiin yleisesti kyseenalaistaneista. Muuhun yleiseksi kyseenalaistajaksi vastattiin vastakkaisen sukupuolen edustajat, yleisesti kaikki ja itsensä.

”Itselleni enimmäkseen, en muille.”

”Joskus harvoin kuulee kommentteja, voiko isä hoitaa jotakin tyttöjen asioita, mutta yleensä ”ihaillaan” jopa hieman alentuvasti, että onpa hienoa, kun isä osaa laittaa tytön tukan ja käyttää balettitunneilla jne...”

Vastauksissa esitettiin, että lähes puolet vastaajista ei ole kokeneet minkäänlaista kyseenalaistamista ja todistamisen tarvetta kenellekään. Vastauksista nostettiin esille kehujen saaminen sekä äidin kykyjen kyseenalaistamista, kun tilanteeseen on päädytty. (ks. 2.4)

”Ei ole kyseenalaistettu. Voi johtua osin siitä, että olen pehmomies.”

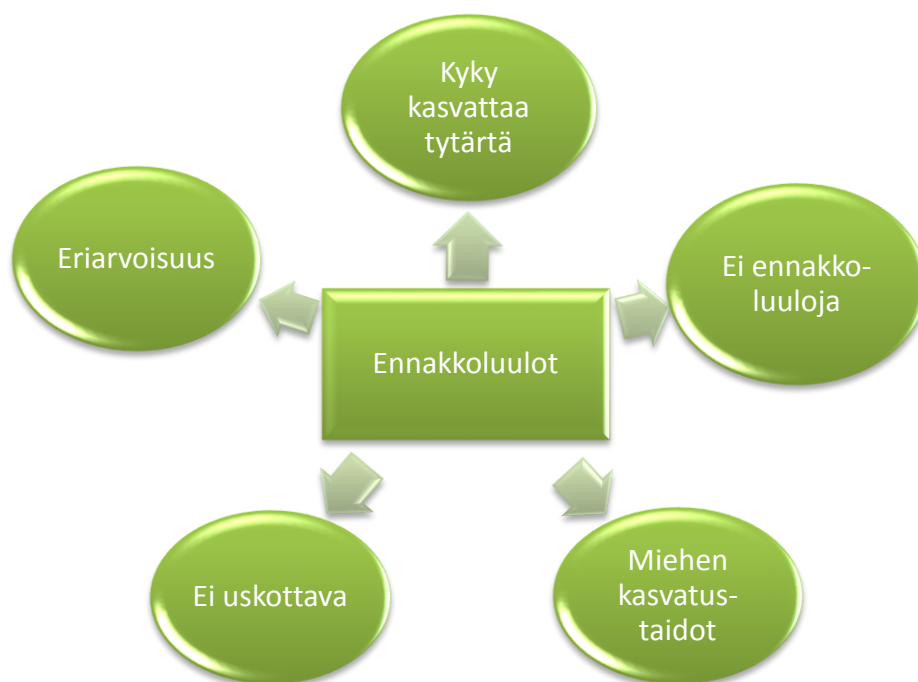
”Kasvatustaitojani ei ole kyseenalaistettu, mutta muistan välittömästi eropäätöksen jälkeen Kelassa käydessäni, että virkailija tuntui pitävän yksihuoltajaisää harvinaisena ja erikoisena tapauksena. Tämä tapahtui vuonna 1999.”

Vastauksissa joissa viranomaiset ovat kyseenalaistaneet isän kasvatustaitoja, paljastuu syyksi äitikeskeisyys ja perusolettamus äidistä lapsen lähivanhempana. Vi-

ranomaisten keskuudessa isän hoivan uskotaan olevan äidin hoivaan nähden erilaista ja se on helpompi asettaa kyseenalaiseksi, koska isän tehtävä nähdään olevan olla tukemassa äidin kasvatustehtävää ja vanhemmuutta. (ks. 2.4.1) On nähtävillä asennemuutosta vastauksista päätellen, kun lähes puolet vastaajista ei ollut kokenut kyseenalaistamista keneltäkään. Puhe yksinhuoltajaisyydestä on ollut vähäistä vielä vuosikymmen sitten, mutta nyt siitä on alettu keskustelemaan enemmän ja näin alkanut pikkuhiljaa vaikuttaa muuttaen asenteita.

5.1.4 Yksinhuoltajien kohtaamat ennakkoluulot

Kysymyksessä kysyttiin vastaajien mahdollisesti kohtaamista ennakkoluuloista. Kaikki 18 vastaajaa vastasi tähän kysymykseen. Vastauksista saadut teemat kuviossa 5.

Kuvio 5. Vastaajien kohtaamat ennakkoluulot.

Ei ennakkoluuloja. Vastaajista suurin osa eli suunnilleen kolmannes vastasi, etteivät ole kohdanneet ollenkaan ennakkoluuloja.

”En ole huomannut mitään erityistä omalla kohdallani.”

Miehen kasvatustaidot. Useampi vastaaja kertoi epäilyistä sukupuolensa vuoksi kasvattaa lapsia yksin. Samoin oli pohdittu, ettei mies pysty täyttämään äidin jättämää aukkoa. Vastaajien kyvykkyyttä kasvattamiseen, hoivaan ja käytännöntaitoihin oli myös kyseenalaistettu.

”Etten osaa pukea tai ruokkia, tai olla tarpeeksi rajoja antava.”

”Ihan alkuun oli ymmärrettävästi epäilyjä siitä, osaanko huolehtia ollenkaan vauvan perustarpeista.”

Eriarvoisuus. Muutamissa vastauksissa näyttäytyi ihmisten vaikeus suhtautua miehen yksinhuoltajuuteen. Vastaajia oli pidetty erikoisuutena tai harvinaisina henkilöinä yksinhuoltajuutensa vuoksi. Vastauksissa kerrottiin naisten vaikeudesta ymmärtää totaali yksinhuoltajuutta sekä esiintyvää kaverillista vitsailua stereotyyppisestä miehen yksinhuoltajan roolista. Eräs vastaaja kuvaili joutuvansa silmätikuksi nimenomaan vain yksinhuoltajuutensa vuoksi. Vastaaja koki, että hänen tekemisiään arvostellaan korostuneesti verrattuna ehjien perheiden äiteihin ja isiin. Vastauksista nousi myös esille ulkopuolelta tullutta ihmettely omatoimisesta halusta olla yksinhuoltaja, sillä automaattisesti oli oletettu, että tilanteessa ollaan pakonsanelemana. (ks. 2.10)

”...ihmetystä, sillä on oletettu, että olen tässä tilanteessa pakon edestä, vaikka tämä on ollut oma haluni olla lähivanhempi.”

”Normi perheen isä ja äiti voi tehdä mitä vain, mutta yksinhuoltajana olen kaikkien silmätikkuna ja arvostelun kohteena.”

Kyky kasvattaa tytärtä. Muutamassa vastauksessa nostettiin esiin epäilyt vastaajien taidoista ja kyvyistä osata erityisesti kasvattaa lapsien heidän ollessa tyttöjä. Tällöin vanhemmuus rinnastettiin sukupuoliseksi taidoksi ja täten arvioiden miehen kykyä kasvattaa tytärtä. Näin ollen lapsen sukupuolta käytetään julmasti miestä vastaan.

”Epäiltiin etten selviä useamman tytön kasvattamisesta.”

”Usein kommentoitu, että murrosiässä isä ei osaa tyttöä neuvoa kuukautisissa ja meikkaamisessa jne.”

Ei uskottava. Parissa vastuksessa nostettiin esille viranomaisilta tulleet epäilyt isien kertomuksista perhe-elämästä ennen eroa. Vastaajien sanomisia ei aina uskottu ja puheita oltiin pidetty valheellisina.

”Ennen oikeuden päätöstä kaikkea sanomistani pidettiin valheellisena, liioiteltuna tai ”toisen vanhemman mustamaalaamisena”.”

Ulkopuolisilta tulleet ennakoluulot liittyivät lähinnä vastaajien kasvatustaitoihin, kykyyn kasvattaa lasta yksin ja yksinhuoltajaisän eriarvoisuuteen. Näissä ennakoluuloissa heijastui sukupuolittunut ajatus äidin asemasta ensisijaisena kasvattajana, erityisesti vanhemman ollessa yksinhuoltajana. Vastauksissa näkyi myös lasten sukupuolen vaikutus, useampaan vastukseen liitettäessä nimenomaan kyseenalaistaminen kasvatustaitoja kohtaan lasten ollessa tyttöjä. Vanhemmuuden sukupuolittaminen näyttäytyi myös muutamassa vastuksessa, joissa nostettiin viranomaisilta tulleet kyseenalaistukset sekä epäilyt vastaajia kohtaan. Huoltajuuskiistassa vastaajat kertoivat joutuneet kyseenalaistuksen kohteiksi eikä heidän kertomuksia uskottu helposti. Tapauksissa vastaajat olivat joutuneet todistamaan vanhemmuuttaan ja kyvykkyytään yksinhuoltoon. Vastaukset joissa yksinhuoltajaisuuteen liitettiin eriarvoisuus, nousi esille ihmettelyä, vitsailua, oudoksuntaa ja negatiivista arviointia. Näissä vastauksissa näkyi kielteisyys, joita miehen yksinhuoltoon saatetaan yleisesti liittää. Vaikka kielteisiä ennakoluuloja nousi esille, merkittävää oli se, että kolmanneksessa vastauksista kerrottiin, ettei ennakoluuloja oltu ollenkaan kohdattu.

5.1.5 Lasten äidin suhtautuminen isän kasvatust vastuuseen

Vastaajia pyydettiin kertomaan, kuinka lapsen äiti suhtautuu isällä olevaan päävastuuseen lapsen kasvatuksesta. Vastauksia kysymykseen saatiin 16:sta eli kaksi

vastaajaa jätti vastaamatta. Vastauksien jakautuminen teemoihin alla olevan kuvion mukaisesti (kuvio 6).

Kuvio 6. Äidin suhtautuminen isällä olevaan päävastuuseen lapsen kasvatuksesta.

Myönteisesti. Äidin suhtautuminen isällä olevaan päävastuuseen lapsen kasvatuksesta myönteiseksi koki vähän yli puolet kysymykseen vastanneista. Vastauksissa, joissa tuotettiin äidin suhtautuminen myönteisesti, nostettiin esiin äidin kokemaa häpeää ja harmissaan olemista sekä katkeruutta nykyisen tilanteen takia, mutta samalla ymmärtäen oman kykenemättömyyden hoitaa lasta. Muutamien vastauksien perusteella huomattiin äidin halunneen kasvatusvastuun siirtyvän isälle. Lisäksi tilanteen hyväksyminen nähtiin muutamissa vastauksissa kestäneen äidin puolelta pitkään, jopa useiden vuosien ajan.

”Ihan hyvin. Hän ymmärsi kyllä hyvin syyt.”

”Tunnusti kuuden vuoden jälkeen, että mä olin hyvä vanhempi...”

”Jätti kasvatustehtävän minulle luottavaisena.”

”...Hän suhtautui myönteisesti päävastuuteeni, mutta oli myös joskus harmissaan ja ehkä häpeissäänkin tästä päätöksestä.”

Täysin poissaoleva. Kysymykseen vastanneista noin kolmanneksessa tuotettiin äidin olevan nykyisin täysin poissaoleva eikä näyttäyty lapsen elämässä mitenkään. Vastauksien perusteella nähdään äidin aluksi häiriköineen elämää useiden vuosien ajan asian ollessa tuore. Vastauksien perusteella täysin poissaolevan äidin suhtautuminen isällä olevaan päävastuuseen kasvatuksesta nähdään poissaolosta huolimatta myönteisenä.

”Ei ole näkynyt vilaustakaan viimeiseen 4.5 vuoteen, ensin häiriköi 7 vuotta...”

”Lasten äiti halusi minulle huoltajuuden mutta ei ole halunnut nähdä lastaan huostaanoton jälkeen.”

Kielteisesti. Toiseksi vähiten vastauksia saatiin äidin suhtautumiseen kielteisesti isällä olevaan päävastuuseen lapsen kasvatuksesta. Vastauksissa esitettiin äidin suhtautumisen näyttäytyvän voimakkaan kielteisenä sekä välinpitämättömyytenä.

”Välillä jopa kunnioittaa mutta useimmiten tulee lokaa niskaan.”

Ei suhtautumista. Vastauksista muutama ryhmiteltiin teemaan *ei suhtautumista*. Kysymykseen vastattiin, mutta sisältö ei vastannut kysymykseen äidin suhtautumisesta isällä olevaan päävastuuseen kasvatuksesta puolison menettämisen vuoksi.

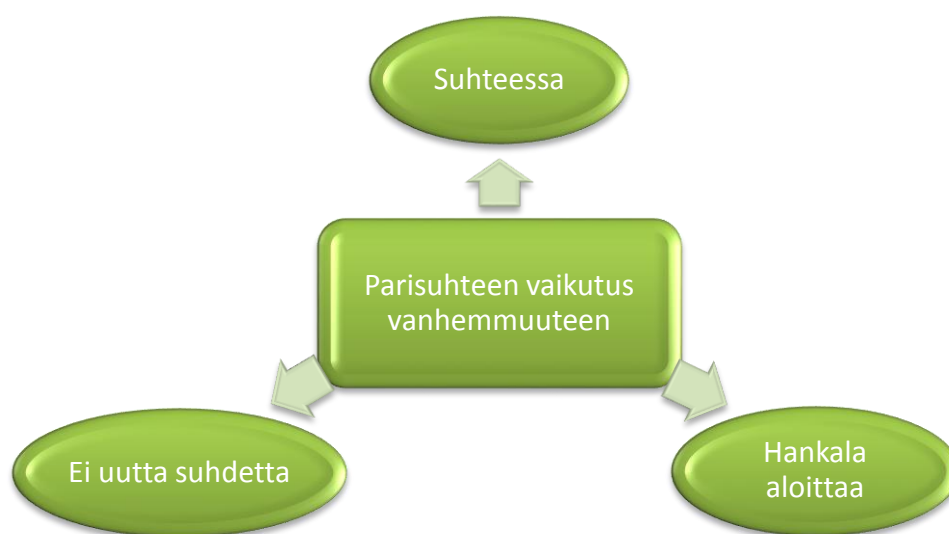
”Lasten äiti kuollut, enkä pääse kysymään. Tilanne ei ole kummankaan valinta vaan pakko, mikä ympäristönkin tulisi ymmärtää.”

Useiden vastauksien perusteella on nähtävissä, että lapsen äidin suhtautuminen isällä olevaan kasvatust vastuuseen ei ole verrannollinen siihen, miten äiti lapsen elämässä näyttäytyy. Useissa vastauksissa selvisi äidin suhtautumisen olevan positiivinen siihen, että kasvatust vastuu on isällä, mutta lapsen elämässä äiti ei mil-

lään tavoin näyttäytyä. Vastauksien perusteella on selvää, että äidin suhtautuminen on muuttunut hyväksyttävämpään suuntaan ajan kuluessa eteenpäin.

5.1.6 Mahdollisen uuden parisuhteen vaikutus vanhemmuuteen

Vastaajia pyydettiin kertomaan, kuinka mahdollinen uusi parisuhde vaikuttaa vanhemmuuteen. Vastaukset jakaantuivat teemoihin sen mukaisesti, oliko vastaajalla uutta suhdetta (kuvio 7). Ainoastaan yksi vastaaja ei vastannut tähän kysymykseen.

Kuvio 7. Mahdollisen uuden parisuhteen vaikutus vanhemmuuteen.

Suhteessa. Vastaajista suurin osa oli tällä hetkellä uudessa suhteessa. Vastaukset jakaantui ilmauksien perusteella kahteen alateemaan, sen mukaisesti kokiko vastaaja uudella suhteella olevan vaikutusta vai ei.

On vaikutusta. Suhteessa olevista lähes kaikki olivat sitä mieltä, että suhteesta oli positiivisia vaikutuksia omaan vanhemmuuteen. Vastaajat kertoivat suhteen hyviksi puoliksi mahdollisuuden vastuun jakamiseen, oman roolin helpottumisen, oman jaksamisen lisääntymisen ja paremman mielen. Kumppani myös koettiin tasapainottavan elämää ja tukevan omaa vanhemmuutta. Vastuun jakaminen toisen kanssa myös loi uusia näkökulmia kasvatukseen.

”...uusi parisuhde on muovannut minusta jossain määrin paremman vanhemman: kuuntelevamman ja rauhallisemman...”

”...on helpottanut omaa roolia. Tosin olen tarkoituksellisesti vastuuta antanut myös uudelle puolisolalle lapsista.”

Vain yksi vastaajista koki, että parisuhde toi vanhemmuuteen negatiivisia vaikutuksia. Vastaaja koki aikuisen elämän vievän aikaa lapselta, jolloin lapsi jäi vähemmälle huomiolle.

Osassa vastauksissa ei kerrottu koettiinko parisuhteen vaikutus hyväksi vai huonoksi asiaksi vanhemmuuteen nähden. Nämä vastaukset olivat luonteeltaan neutraaleja, joissa ainoastaan todettiin parisuhteella olevan vaikutusta omaan vanhemmuuteen.

”Jep. Uusioperhe tuo uudet kuviot.”

Ei vaikutusta. Ainoastaan muutama vastaaja koki, ettei uudella parisuhteella ollut vaikutusta omaan vanhemmuuteen. Vastauksissa ei tarkemmin eroteltu miksi tätä mieltä oltiin.

Ei uutta suhdetta. Vastaajilla joilla ei ollut uutta parisuhdetta vastauksissa tuotettiin tietoista päätöstä siitä, ettei suhdetta haluttu. Päätöksen syiksi nimettiin lapsien nuori ikä, päätös laittaa lapset etusijalle elämässä tai halu elää vain lasten kanssa.

”Olen aina laittanut tytön edelle, joten mitään vakavaa parisuhdetta ei ole päässyt syntymään.”

”Minulla ei ole uutta suhdetta, eikä tule lasten ollessa pieniä.”

Hankala aloittaa. Vastaajista pienin osa koki hankalana asiana uuden parisuhteen aloittamisen. Tahtoa saattoi uudesta parisuhteesta olla, mutta yksinhuoltajuus oli koitunut uuden suhteen esteeksi. Myös lesken rooli koettiin hankaloittavan parisuhteeseen ryhtymistä.

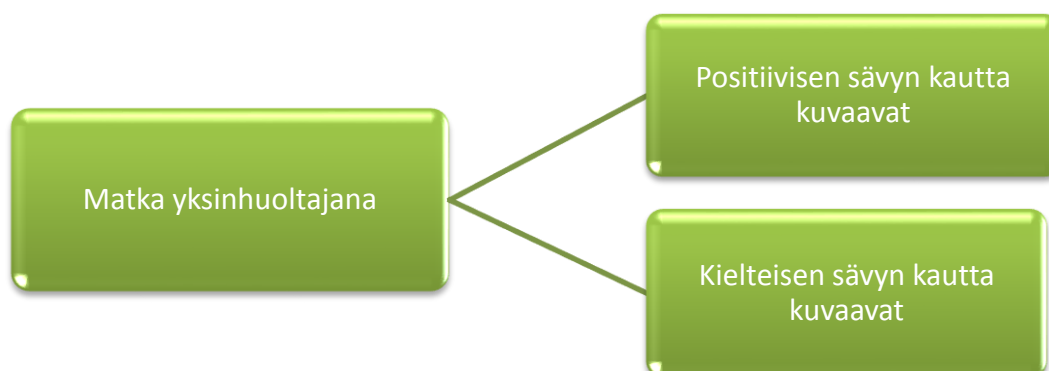
”Parisuhteista tullut hankalia naisten ennakkoluulojen vuoksi.”

”Leskenä uuden parisuhteen aloittaminen ei ole niin suvaitsevaa kuin esim. eroparien. Leskenä kyseenalaistetaan suhde aina epäilyksenä lapsien hyvinvoinnin takia.”

Suurimmalla osalla vastaajista oli tällä hetkellä uusi suhde ja heistä yhtä lukuun ottamatta kaikki koki, että suhteella oli myönteisiä vaikutuksia omaan vanhemmuuteen. Vanhemmuuden näkökulmasta suhteella koettiin olevan positiivisia vaikutuksia. Vastauksien suurimmat ääripäät olivat ne, että yksinhuolto oli joko syy yksin oloon tai seuraus siihen, ettei suhdetta onnistunut saada. Vastaajat jotka eivät halunneet suhdetta, nimittivät yksinhuoltajuuden sekä halun olla lasten kanssa yksinolon syyksi. Puolestaan ne vastaajat, jotka olivat yksin, vaikkeivat halunneet, kertoivat oman yksinhuoltajuuden koituneen suhteen esteeksi omasta tahdosta riippumatta. Ei siis ole yksiselitteistä onko vanhemman sinkkuna oleminen yksinhuoltajuuden jälkeen sen seuraus vai syy.

5.1.7 Isät kuvailevat matkaansa yksinhuoltajana

Vastaajia pyydettiin kertomaan heidän matkastaan yksinhuoltajana. Vastauksia kysymykseen saatiin kaikilta 18:sta vastaajalta. Vastaukset jakautuivat teemoihin matkasta yksinhuoltajana kerrontasävyn mukaisesti, mitkä nähtävillä alla olevassa kuviossa (kuvio 8).

Kuvio 8. Vastaajien kuvaukset kerrontasävyn mukaan yksinhuoltajana olemisesta.

Positiivisen sävyn kautta kuvaavat. Reilussa enemmistössä vastauksia kuvattiin yksinhuoltajana olemista positiivisen sävyn kautta. Vastaukset jakaantuivat kahden alateemaan siten, tuotettiin vastauksissa helpottavia tekijöitä yksinhuoltajana olemisena vai yksinhuoltajuuden tuomia kokemuksia ja muutoksia.

Kokemukset & muutokset. Eniten positiivisen sävyn kautta yksinhuoltajana olemista kuvattiin koettujen kokemusten ja muutosten kuten elämänlaadun parantumisen, itsessä tapahtuneen kypsymisen ja arvomaailman muuttumisen kautta. Monissa vastauksissa nostettiin esiin yksinhuoltajana olemisen olevan opettavaista ja samalla palkitsevaa. Vaikka kerrontasävy oli positiivinen, vastauksissa esitettiin yksinhuoltajuuden tuomia menetyksiä kuten tulojen pienenemisen, kiireisen arjen sekä yksinäisyyden tunteen puuttuvan aikuisseuran sekä kumppanin vuoksi.

”Tunnen itseni hyvin yksinäiseksi ilman kumppania, mutta muuten olen kokenut yksinhuoltajuuden mielekkäänä ja palkitsevana.”

”Rahat tiukassa, aika kortilla. Muuten loistavaa enkä kadu päätöstä hetkeäkään.”

”Olen tykännyt vanhemmuudesta ja isyydestä. Se on kasvattanut minua ja olen kypsynyt aikuiseksi myös henkisesti. Olen mennyt lapsen ehdoilla...Joskus illat ovat tuntuneet yksinäisiltä ja olen kaivannut toista aikuisia, naista ja parisuhdetta arkeen.”

Helpottavat tekijät. Positiivisen sävyn kautta yksinhuoltajuutta kuvaavissa vastauksissa nostettiin useaan kertaan lähiverkostolta saatavan tuen tärkeyden sekä säännöllisten rutiinien helpottavan arjessa selviytymistä. Lisäksi vastauksissa esiintyi pienten onnistumisten auttaneen eteenpäin sekä oman ajan saaminen välillä koettiin helpottaviksi asioiksi yksinhuoltajana olemista.

”Opettavainen. Prioriteetit elämässä ovat muuttuneet, mutta ei pakon edestä vaan itsestään. Elämän rytmi on muuttunut positiivisesti säännölliseksi. Matka on ollut antoisa ja on ihanaa saada seurata vierestä kuinka oma lapsi kasvaa ja kehittyy päivästä toiseen...”

”Pääosin helppo, itselläni on hyvä läheisverkosto, joten hoidot jne on järjestynyt jopa paremmin kuin parisuhteen aikana ja omaa aikaa on ollut runsaasti.”

Kielteisen sävyn kautta kuvaavat. Vastauksissa noin kolmanneksessa kerrottiin kielteisen sävyn kautta yksinhuoltajana olosta. Muutamassa vastauksessa kuvailtiin matkaa yksinhuoltajana kivisenä. Myös pohdittiin eron jälkeistä omaa toimintaa suhteessa lasten kanssa vietettyyn aikaan. Vastauksista muodostui myös ala-teema yksinhuoltajuutta vaikeuttavista tekijöistä.

”...juuri tuo kahden vuoden aika yksinhuoltajana ei ollut mikään nappi-suoritus. Olin eron jälkeen hyvin vahvasti kiinni omissa ajatuksissani ja touhuissaan...minun olisi pitänyt olla enemmän henkisesti läsnä lasteni elämässä.”

Vaikeuttavat tekijät. Vastauksissa tuotettiin yksinhuoltajuutta vaikeuttamassa olevina asioina työn ja vanhemmuuden yhteensovittaminen, kaiken uuden oppiminen sekä mahdottomalta tuntuva yhteistyö lapsen äidin kanssa. Vaikeuttavana asiana myös kielteiseen sävyyn yksinhuoltajuutta kuvaavissa vastauksissa nostettiin esiin aikuisseuran puute vaikeuttavana asiana.

”Kuoppainen ja kivinen. Kaikki on opeteltu kantapäähän ja erehdyksen kautta. Apua ei ole ollut kun muutaman kerran. Loppuun palaminen on lähellä jatkuvasti.”

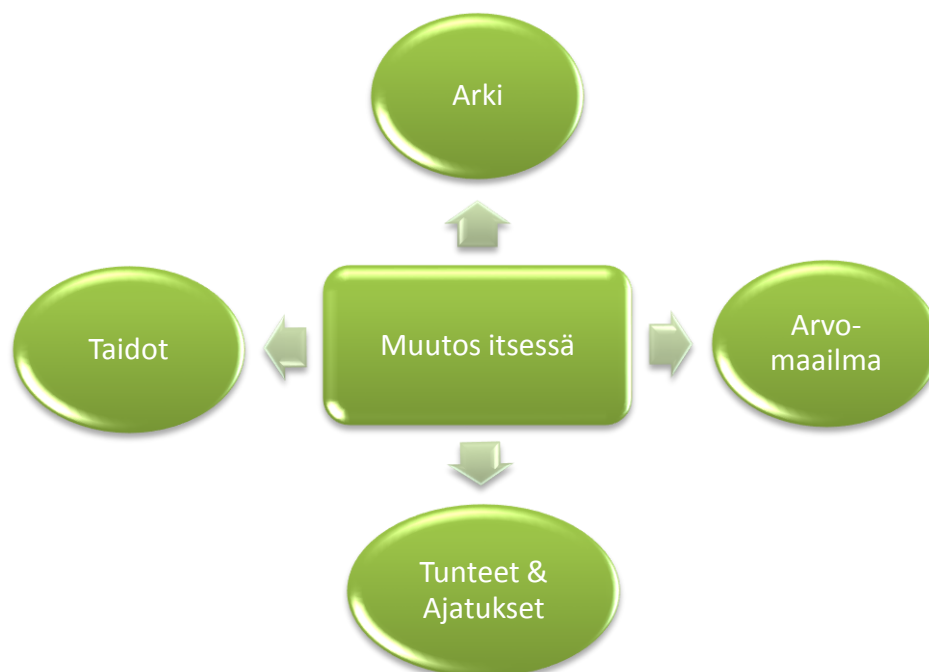
”...Vaikka äiti lupaili kaikenlaista, tapaamista vuoroviikonloppuisin jolloin olisin voinut saada vapaata, tai retkiä lapsen kanssa, kaikki saattoi peruuntua ihan varoittamatta eikä mitään voinut suunnitella...”

Vastauksien perusteella voidaan nähdä miesten kertovan myönteisesti yksinhuoltajuudestaan silloin, kun yksinhuoltajuus koetaan positiivisena asiana elämässä. Vastauksista on nähtävillä yksinhuoltajuuden olevan asia, mikä on kypsyttänyt vastaajia. Vastauksista selviää eronneiden yksinhuoltajaisien olevan tyytyväisempiä nykyiseen tilanteeseen kuin vanhaan ja syynä nähdään parantunut elämänlaa-

tu. Paula Tuovinen (2014) on kuvannut väitöskirjassaan tätä positiivisen käännetarinamalliksi, sillä vaikeaan avioliittoon ja eroa edeltäneeseen vaikeaan tilanteeseen verrattuna eron jälkeinen yksinhuoltajuus nähdään positiivisena muutoksena. (ks.3.6) Yksinhuoltajuudesta kielteiseen sävyyn kuvaavilla on syynsä, miksi yksinhuoltajuus koetaan voimia kuluttavana asiana. Merkittävänä vaikeuttavina tekijöinä nähdään olevan työelämän lisäksi mahdottomuus tehdä yhteistyötä lapsen äidin kanssa sekä oman ajan puuttuminen.

5.1.8 Yksinhuoltajuuden tuomat muutokset

Vastaajia pyydettiin kertomaan mahdollisista yksinhuoltajuuden aiheuttamista muutoksista itsessä. Kaksi vastaajaa jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Vastauksien jakautuminen teemoittain kuvattu alla olevassa kuviossa (kuvio 9).

Kuvio 9. Vastaajien kokemukset yksinhuoltajuuden muutoksista.

Arvomaailma. Vastauksissa tuotettiin eniten arvomaailmaan liittyvien asioiden muuttuneen. Vastauksissa kerrottiin muutoksesta ihmisenä, joka piti sisällään rauhoittumista, monenlaista kasvua sekä kypsymistä ihmisenä, sekä epäitsekkyiden

ja varovaisuuden lisääntymistä. Eniten vastuksissa korostui vastuullisuuden lisääntyminen ja oman vastuullisuuden ajattelu elämässä.

”Olen kasvanut ja kypsynyt. Ennen vanhemmuutta olin melko itsekäs ja keskityin omaan ”nautintoon” liikaa. Olen ehkä nykyään myös hieman varautuneempi ja varovaisempi heittäytymään mihinkään. Täytyy aina ajatella asiat ensin lapsien kannalta.”

”...vastuullinen ajattelu joka osa-alueella on kasvanut.”

Arki. Toiseksi eniten vastauksissa kerrottiin yksinhuoltajuuden aiheuttaneen muutoksia arkeen. Lasten kanssa yhdessä jaettu arki koettiin hyväksi ja tärkeäksi asiaksi. Erityisesti tyytyväisiä oltiin lisääntyneeseen yhteiseen aikaan. Harrastukset ja vapaa-ajanvietto kerrottiin myös muuttuneen. Muutos arjessa koettiin niin, että nykyisin osaa nauttia enemmän omista hetkistä.

”...pystynyt järjestämään enemmän yhteistä aikaa lasten kanssa.”

Taidot. Arjen kanssa yhtä paljon vastuksista kerrottiin yksinhuoltajuuden opettaneen taitoja. Vastaajat kuvailivat muutoksia tapahtuneen käytännöntaidoissa lapsiin liittyvissä asioissa. Taitoihin liitettiin myös päätöksentekotaito, johon viitattiin tärkeänä asiana ollessa itsenäinen kasvattajana.

”Päätöksenteko on helppoa itsenäisenä yksinhuoltajana.”

Tunteet ja ajatukset. Vastauksissa vähiten kerrottiin yksinhuoltajuuden aiheuttaneen muutoksia tunteissa ja ajatuksissa. Vastauksissa kerrottiin muutoksen näkyvän lisääntyneenä tunteellisuutena ja onnellisempaan elämään.

”...oppinut päästämään irti, ei huolehdi turhista eikä niin pienistä, löytää onnenmuruset arjesta...”

Sen sijaan kahdessa vastauksessa pohdittiin muutosta laajempaan ja perustavalaatuisena asiana, joissa korostui omien perhetaustojen tuomat seikat. Vastauksissa tuotettiin kritiikkiä ydinperheestä, äitiydestä ja sukupolvien rasitteista.

”...ideaali ydinperheestä ja perinteisyydestä on romahtanut. En pidä naisia tai äitejä mitenkään ”parempina” tai ”luonnollisempina” kasvattajina kuin miehiä. Tämä on jo toisessa sukupolvessa tapahtunut asia...”

”...olen oppinut huomaamaan, edellisten sukupolven rasitteet ja inhimilliset ansiot ja kuinka ne vaikuttavat meihin lapsiin ja lapsenlapsiin...”

Kokonaisuudessaan vastauksissa korostui muutokset itsessä, mitkä koettiin positiivisina ja isoina muutoksina. Vastaajista lähes kaikki kertoivat muuttuneen jollain tavoin. Vastauksien mukaan merkittäviä muutoksia oli tapahtunut arvoissa, asenteissa, arjessa ja ajankäytössä. Vastuunotto lapsesta oli tuottanut kasvua monella eri tavalla. Osittain yksinhuoltajuus oli pakottanut muuttumaan ja rauhoittumaan, mutta muutos itsessä kuvailtiin silti myönteisenä asiana. Osa vastaajista kuvasi muutosta isona yhtäkkisenä asiana, johon liittyi aikaisempaan nähden suurta vastuunottoa. Osa oli päätenyt yksinhuoltajaksi jo nuorena. Muutoksia kuvattiin konkreettisina asioina kuten arjen ja ajankäytön muutoksina, sillä lapset olivat läsnä yksinhuoltajuuden myötä koko ajan ja tämä lisääntynyt yhteinen aika koettiin myönteisenä muutoksena.

Leskeksi jääneillä vastauksissa näkyi muihin verrattuna muutokset itsessä vähempinä. Pari vastaajaa ei vastannut ollenkaan kysymykseen ja yksi vastaaja epäili, onko erityisesti muuttunut. Kokemukseen omasta muuttumisesta luultavasti vaikuttaa leskeyden myötä tapahtuneet isot muutokset elämässä. Tähän yksinhuoltajuuden, kun ei liity oma valinta. Eronneihin verrattuna muutokset elämässä ovat erilaisia ja tilanteeseen liittyä surutyö. Näin ollen on vaikeampaa pohtia tapahtuneita muutoksia pelkästään itsessä.

5.1.9 Tuntemukset yksinhuoltajaisänä olosta

Vastaajia pyydettiin kuvailemaan omia tuntemuksia yksinhuoltajaisänä olosta. Vastauksia kysymykseen saatiin 17:sta eli vastaajista yksi ei vastannut kysymykseen. Vastaukset jakautuivat kahteen teemaan sen mukaan, miten omia tuntemuksia yksinhuoltajaisänä olosta kuvailtiin.

Parasta mitä voi olla. Selkeästi suurimmassa osassa vastauksia tuotettiin yksinhuoltajana olemisen olevan palkitsevaa ja parasta mitä voi olla elämässä eikä sitä vaihtaisi mihinkään. Vastauksissa kuvailtiin yksinhuoltajana olemisen olevan samanaikaisesti isyyttä sekä äitiyttä ja yhdessä vastauksessa sen kerrottiin olevan aivan tavallista arkea. Vastauksissa nostettiin yksinhuoltajuuden olevan arvokas, vastuullinen ja iloa elämään tuova asia, mistä ollaan ylpeitä. Yhdessä vastauksessa kerrottiin nauttivan siitä, että saa tehdä asioita niin kuin itsestä hyvältä tuntuu. Muutamissa vastauksissa positiivisten tuntemuksien mukana tuotettiin yksinhuoltajana olemisen olevan yksinäistä sekä eräässä vastauksessa tuotettiin riittämättömyyden tunteen siitä, ettei ole mahdollisuutta taloudellisesti kustantaa lapsille samoja harrastuksia kuin avioliitossa.

”En vaihtaisi yksinhuoltajuutta mihinkään.”

”Antoisaa, kasvattavaa, joskus yksinäistä. Toisaalta tunnen ylpeyttä ja joskus haikeutta. Arki on kuitenkin mummon avulla sujuvaa. Elämässä on iloa ja surua tasapuolisesti.”

”Rakastavaa, luonnollista ja upeaa! Lasten kanssa jokainen päivä on arvokas, ja lasten kasvattaminen todella palkitsevaa. Halaaminen kuuluu jokaiseen päivään, kaikessa on yhdessä tekemisen meininkiä ja aika kuluu kuin siivillä.”

”...Mutta nautin tavallaan ettei tarvitse kuunnella ketään miten elämme, teemme tai pitäisi tehdä, tekee sen mikä hyvältä tuntuu omien voimavarojen puitteissa.”

Raskasta ja kuluttavaa. Lopuissa vastauksissa, joissa tuotettiin yksinhuoltajana oloa raskaana ja kuluttava, nostettiin esille vaikeuden ja mahdottomuuden puhua tuntemuksistaan kenellekään sekä ihmisten ajattelemattomuuden ja ilkeyden. Puolison menettänyt nostaa kaipauksen lisäksi tarpeen ilojen ja surujen jakamiseen.

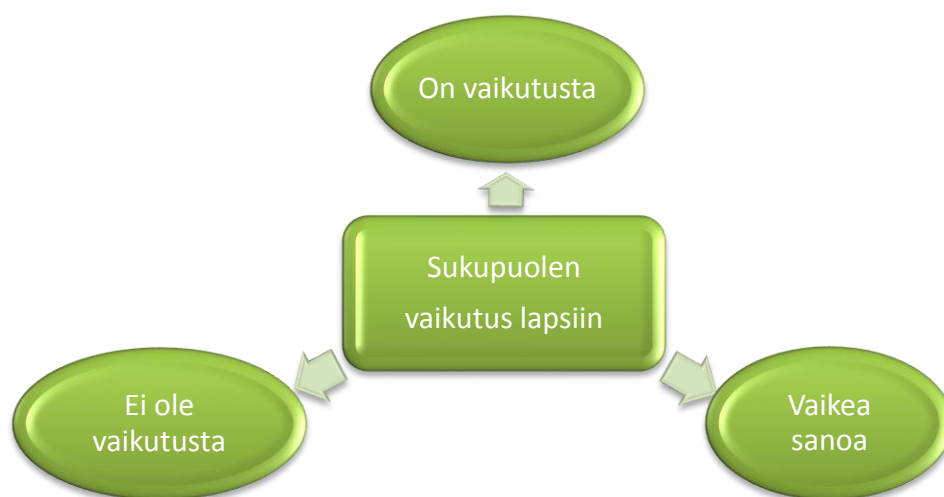
”Ihmiset osaa olla ilkeitä ja ajattelemattomia. Olen verrannut meitä leijonalaumaan, jossa loukkaantunut leijona häädetään laumasta yksin selviytymään.”

”No yksinäistä. Minnekään ei pääse. Kukaan ei kuuntele. Jos alkaa aukoa päätään miten se harmittaa, kuulee vain että ”no nyt tiedät millaista naisilla on aina”. ”

Lopuksi voidaan tiivistää yksinhuoltajuuden olevan isälle positiivinen ja elämään kuuluva luonnollinen asia. Vastauksissa esiintyi omaan jaksamiseen ja arjessa esiintyviin pulmiin ratkaisukeskeinen ote, sillä vaikka vastauksissa tuotettiin elämään kuuluvia haasteita, nähtiin ne haasteina, joihin on löydettävissä ratkaisuja. Yksinhuoltajuuden kokemisen raskaana ja kuluttavana-vastauksissa on suuri vaikutus ympäristöllä ja ihmisten asenteilla. Merkittävänä tekijänä voidaan pitää verstaistuen puutetta, kun ei ole ketään kuka kuuntelisi.

5.1.10 Lasten kokemukset vanhemman sukupuolen vaikutuksesta

Vastaajilta kysyttiin heidän mielipidettä siihen, onko omalla sukupuolella vaikutusta lasten kokemukselle perheen arjesta ja kasvatuksesta. Kaikki vastaajat vastasivat tähän kysymykseen. Vastauksista kootut teemat kuviossa 10.

Kuvio 10. Sukupuolen vaikutus lasten kokemuksiin.

On vaikutusta. Suurimmassa osassa vastauksista oltiin sitä mieltä, että sukupuolella on ollut vaikutusta lapsen kokemuksiin perheen arjesta ja kasvatuksesta. Useissa vastauksissa erityisesti mainittiin, että omassa kasvatuksessa koettiin näkyvän äijämäisyyttä ja muita miehisyyden tuomia piirteitä. Vastauksissa kuvailtiin myös kotiasioissa suurpiirteisyyttä sekä askareita toteutettavan eri tavalla kuin naiset. Osassa vastauksissa nostettiin esille, että lapset tarvitsevat myös äitiä ja naisenmallia elämäänsä. Lasten kokemuksiin katsottiin vaikuttavan se, että lapset ovat tyttöjä. Lasten sukupuolta ei kuitenkaan mainittu kaikissa vastauksissa.

”Ehkä tytöistä on tullut vähän ”äijämaisempiä”...”

”...kova pala tyttärelleni, koska hänellä ei ole äitiä...”

”Epäilemättä sukupuolella tai yleisemmin taidoilla ja kiinnostuksen kohteilla, jota vanhemmalla on, on merkitystä lasten kokemusmaailmalle...”

Ei ole vaikutusta. Lähes yhtä monissa vastauksissa näkyi ajatus siitä, että vanhemmuus ja kasvatusta eivät ole sukupuolisidonnaisia, vaan vanhemmuuden eroavaisuudet johtuvat muista asioista. Vastauksissa ei näin ollen koettu, että sukupuoli olisi erityisesti syy erilaiseen vanhemmuuteen, vaan erot katsottiin johtuvan muista eroavaisuuksista, kuten kasvatustavoista. Myöskään lasten sukupuolella ei vastauksissa mainittu erityisesti olevan merkitystä.

”En koe, että se määritteli liikaa perheemme arkea tai lapseni kasvatusta. Olen ensisijaisesti luotettava ja turvallinen aikuinen lapseni elämässä.”

”Kasvatuksella enemmin. Molemmat lapseni ovat tyttöjä, ja arvomaailmaan kuuluu rehellisyys ja yhteinen vastuu...”

”Ei, ruokaa tarvii laittaa ja vaatteita hommata.”

Vaikea sanoa. Muutamassa vastauksessa ei tullut selkeästi ilmi koettiin lapsiin olleen vaikutusta vai ei. Näissä vastauksissa kerrottiin, ettei lapset tiedä juurikaan muusta sillä ovat kasvaneet jo kauan isänsä kanssa. Tai lapset olivat vielä niin

pieniä ja tästä syystä vaikutusta oli vaikeaa arvioida. Vastauksissa ei tuotu ilmi lapsien sukupuolta.

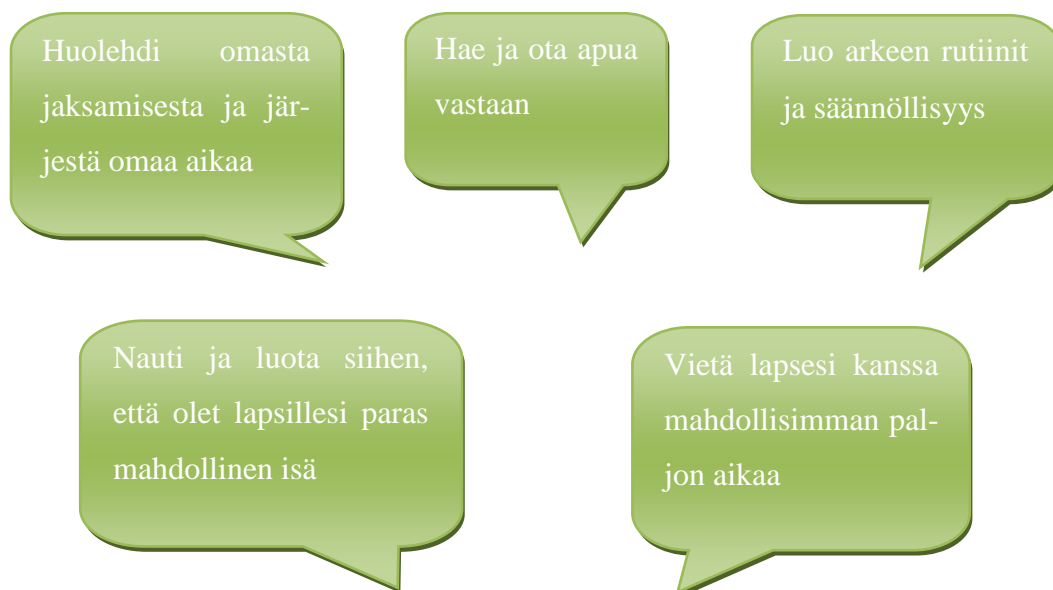
”Vaikeaa sanoa, kun lapsi ei muusta tiedä.”

”Lapseni on vielä alle 2-vuotias, joten en vielä ainakaan ole huomannut mitään.”

Vastaukset jakaantuivat suunnilleen puoliksi myönteisiin ja kielteisiin vastauksiin sen mukaan kokivatko vastaajat sukupuolellaan olleen vaikutusta vai ei lasten kokemuksiin perheen arjesta ja kasvatuksesta. Suurimmaksi osaksi vastauksien jakautumista aiheutti kokemus lapsien sukupuolen vaikutuksesta sekä ajatus miehisyyden aiheuttamasta vaikutuksesta lapsiin. Eräs vastaaja erotteli vastauksessa arjen ja kasvatuksen erikseen pohtimalla, että arjessa sukupuolen vaikutus varmasti näkyy, muttei kasvatuksessa niinkään. Päinvastaisesti taas toinen vastaaja tuotti kokemustaan, että sukupuolen vaikutus näkyy nimenomaan kasvatuksessa. Vastaukset poikkesivat toisistaan tyystin erityisesti senkin takia, kun ensimmäisen vastaajan lapsi oli poika ja toisen taas tyttö. Useammassa vastauksessa ei kuitenkaan mainittu erikseen oliko lapsissa kyse tytöistä vai pojista. Sekä vastauksissa joissa katsottiin vanhemman sukupuolen vaikuttavan lapsien kokemuksiin, että vastauksissa joissa vaikutusta ei ajateltu olevan ei mainittu lapsien sukupuolta. Joten näin ollen vastaajille itselleen yksiselitteisesti ei ollut merkitystä kumpaa sukupuolta lapsi oli. Vanhemmuus koettiin yksilölliseksi sukupuolesta huolimatta. (ks. 3.2) Yhdenkään lesken mielestä sukupuolella ei ollut vaikutusta lapsen kokemuksille vanhemmuudesta.

5.1.11 Vastaajien neuvot yksin lasten kanssa jääneille isille

Lopuksi vastaajia pyydettiin antamaan neuvoja sellaiselle isälle, joka on juuri jäänyt yksin lasten kanssa. Vastauksia kysymykseen saatiin kaikilta vastaajilta. Lähes kaikissa vastauksissa tuotettiin toistensa kanssa samaa linjaa noudattavia neuvoja. Neuvot koottu puhekupliin (kuvio 11).

Kuvio 11. Vastaajien neuvot yksin lasten kanssa jääneille isille.

Huolehdi omasta jaksamisesta ja järjestä omaa aikaa. Useissa vastauksissa nostettiin tärkeäksi asiaksi omasta hyvinvoinnista huolehtimisen ja oman ajan saamisen. Isän jaksaminen koettiin tärkeäksi, sillä isän jaksaminen ja hyvinvointi heijastuu arjen sujuvuuteen sekä siten myös lapsiin. Myös rankempina aikoina jaksaa paremmin, kun on huolehtinut omasta hyvinvoinnista.

”...Muista pitää huolta myös itsestäsi. Joskus on OK ottaa myös omaa aikaa jos vain mahdollista.”

”Oman ajan saaminen ja omasta jaksamisesta huolehtiminen auttaa jaksamaan myös raskaampina hetkinä.”

Hae ja ota apua vastaan. Vastauksissa neuvottiin rohkeasti hakemaan konkreettista apua ajallaan ja ottamaan tarjottua apua vastaan. Lisäksi vertaistukea tarvitseville neuvottiin hakeutumaan vertaisryhmiin.

”Hae rohkeasti apua ajoissa.”

”Konkreettista apua arkeen täytyy hakea ja ottaa vastaan alusta asti...”

Luo arkeen rutiinit ja säännöllisyys. Useissa vastauksissa neuvottiin suunnittelemaan arkeen rutiinit ja säännöllisyys helpottamaan arkea. Myös neuvottiin jättämään turha yrittäminen pois ja miettimään asioita, mitkä ovat oikeasti oleellisia.

”...Järjestä arki kokonaisuudeksi ja tee rutiineja.”

”Turha yrittäminen pois, hoitohommat tulee kyllä luonnostaan miehiltäkin, eikä vaatekaapin tms. tarvii olla viimeisen päälle siisti. Rutiinit helpottaa arkea. Muilla on varmasti paljon neuvoja, eri asia on kannattaako kaikkia kuunnella saati toteuttaa.”

Vietä lapsesi kanssa mahdollisimman paljon aikaa. Tämä neuvo korostettiin useissa vastauksissa perustellen lapsuuden olevan niin lyhyt ja arvokas aika sekä vanhemmuuden olevan parhaimmillaan silloin, kun on läsnä lapselle.

”Olkaa vahvoja ja nauttikaa ajasta lasten kans. Olkaa läsnä ja kuunnelkaa heitä. He tulevat muistamaan tulevaisuudessa et ruokaa oli, puhtaat vaatteet, kodissa oli turvallista ja isä läsnä.”

”Lapset ensin! Lapsuus on niin lyhyt ja arvokas aika.”

Nauti ja luota siihen, että olet lapsillesi paras mahdollinen isä. Vastauksissa korostettiin elämään tässä ja nyt elämän parasta aikaa. Kannustamiset jaksamiseen nostettiin useissa vastauksissa sekä muistutettiin olemaan vahvoina ja välittämättä muiden mielipiteistä. Neuvoista tärkeimpänä muistutettiin siitä, että olet omana itsenäsi paras mahdollinen isä lapsillesi.

”Nauttikaa, elätte elämänne parasta aikaa.”

”Kyllä sä jaksat! Miehen biologia on luotu lapsien kanssa olemiseen – logiikka, kova ääni ja testosteronin tuoksu tuo lapsille turvaa...”

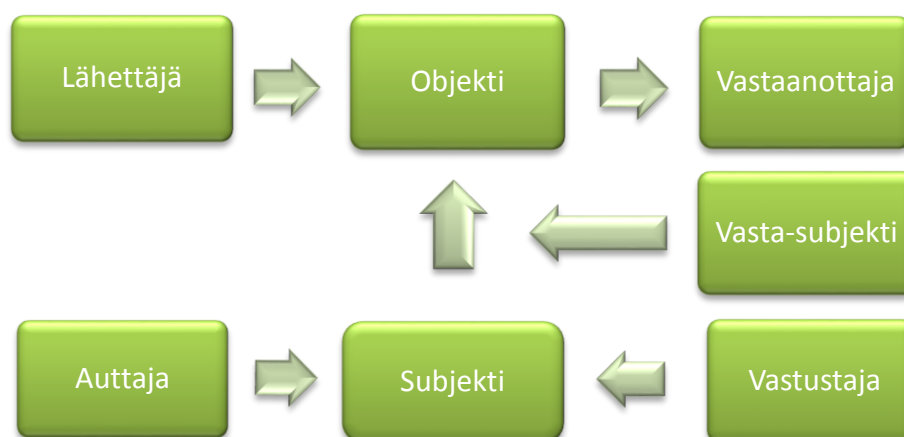
”...Parasta vanhemmuutta on erehtyä, tehdä virheitä, kokea pettymyksiä yhdessä, näyttää tunteita ja jakaa niitä, olla ihminen...Et ole sankari, etkä uhri. Olet maailman paras isä lapsillesi, menipä miten meni...”

Kaikissa vastauksissa annettiin konkreettisia neuvoja, joissa ensisijaisena asiana näyttäytyi erityisesti isän sekä lapsen hyvinvointi. Neuvoja ei maalailtu vaaleansinisin kirjaimin, vaan niissä esiintyi vanhemmuuden ja isyyden myötä opituiksi tulleita asioita. Vaikka useat neuvot ovat hyvin arkeen sopivia ja konkreettisia toteuttaa, oli neuvojen taustalla nähtävissä hienompi ajatus johdatellen lasten kanssa yksin jääneitä isiä löytämään oman tavan olla lapselle paras mahdollinen isä sekä ymmärtämään oma merkityksellisyytensä ja kantamalla itselle kuuluvan vastuun ylpeänä. Eräässä vastauksessa esiintyvä toteamus päättää tutkimuksen viimeisen kysymyksen analysoinnin, sekä samalla lähettäen terveiset kaikille yksinhuoltajaisille sekä lähivanhempina oleville isille, jotka kantavat vastuun yksin lapsista.

”Ei lasten kanssa jää ”yksin”, vaan jää lasten kanssa elämään.”

5.2 Greimasin semioottinen aktanttimalli

Aktanttimalli toimii käsitteellisenä apuvälineenä jäsentämällä tekstin merkityksiä. Analyysin lopputulosta voi selventää toimijoiden välisillä suhteilla. (Korhonen & Oksanen 1997, 58.) Tekstien tulkintaan toisenlaisen tavan tarjoaa semioottinen teoria. A.J. Greimas kehitti pidemmälle semioottista teoriaa ja loi aktanttimallin. (Sulkunen 2003, 163.) Semioottinen teoria perustui tarinan loogisuuden mukaisiin merkityksiin. Aktanttimalli perustuu aktanttien vastakkaisuuksiin ja vastakkaisiin pyrkimyksiin, jotka luovat tarinalle jännitteitä. (Korhonen & Oksanen 1997, 56–57.) Greimasin semiotiikan perustana on tekstien merkityksiä kantavien rakenteiden mahdollisuus hajottaa ne osiin ja erilaisiin merkityksiä tuottaviin osioihin. Greimasin mallia voidaan soveltaa monenlaisiin teksteihin ja niiden tapahtumaketjuihin. Mallin avulla teksti jäsentyy ja siitä tunnistetaan esiintyviä toimijoita eli aktanttirooleja (kuvio 12). (Sulkunen 2003, 163–164.)

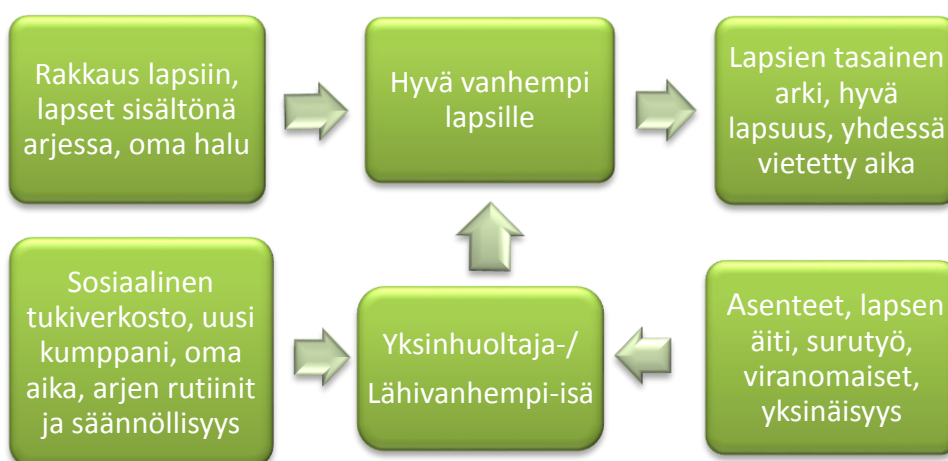

Kuvio 12. Aktanttimalli aktantteineen.

Aktanttimallin ydin on *subjektin* ja *objektin* välinen suhde. Tarinan luonteeseen kuuluu se, että *lähetäjä* antaa *subjektille* tehtävän. Tämä tehtävä muodostaa *objektin*, joka on *vastaanottajan* hyväksi. Subjektilla on tukena *auttaja*, joka tekee objektin saavuttamista mahdolliseksi. Subjektilla on myös *vasta-subjekti* ja *vastustaja*, jotka yrittävät estää tavoitteen saavuttamista. (Sulkunen 2003, 163–164; Korhonen & Oksanen 1997, 57.)

5.2.1 Analyysi aktanttimallin avulla

Aktanttimallin avulla eroteltiin eri tekijät saatujen vastauksien perusteella, mitkä vaikuttavat yksinhuoltajuuteen (kuvio 13).

Kuvio 13. Yksinhuoltajaisuuteen vaikuttavat aktantit.

Mallin päähenkilönä on subjekti, joka on yksinhuoltaja- tai lähivanhempi-isä. Isien yläpuolella oleva objekti on tavoiteltu päämäärä, joka vastauksien perusteella muodostui haluksi olla hyvä vanhempi lapsilleen. Vastauksista ilmeni halu ja pyrkimys olla lapselle/lapsille hyvä isä. Yksinhuoltajuus oli miehille tärkeä, luonnollinen ja positiivinen asia, sen taustatekijöistä riippumatta.

Subjektin vasemmalla puolella on auttaja ja auttajana vastauksien mukaan toimineet tekijät. Vastaajat peräänkuuluttivat rohkeutta hakea ajoissa apua, jos sitä koettiin tarvitsevan. Lisäksi vastauksissa kehoitettiin ottamaan apua vastaan, kun sellaista tarjotaan. Tukiverkosta koettiin saavan apua, mikä tarkoitti omia vanhempia tai muita sukulaisia tai jossain tapauksissa lasten omaa äitiä. Jos uusi suhde oli, koettiin se vanhemmuutta tukeväksi asiaksi. Usea vastaaja korosti oman ajan merkitystä voimaannuttavana tekijänä arjen vastapainoksi. Vastaajien mielestä arjen säännöllisyys lasten kanssa oli tärkeää, sillä arjen säännöllisyys raamitti arkeen tietynlaiset rutiinit helpottaen arkea. Arki koettiin tärkeänä asiana, sillä siitä nautittiin yhdessä lasten kanssa.

Tavoitellun päämäärän tavoittelun esteeksi muodostui myös useampi tekijä. Kohdatut kielteiset asenteet koettiin jossain tapauksissa hankaloittaviksi tekijöiksi. Osalla vastaajilla elämää hankaloitti lasten biologinen äiti ja leskillä sen sijaan puolison kuolemasta aiheutunut surutyö. Osa vastaajista koki puutetta aikuisuusrasta, mikä aiheutti yksinäisyyttä. Hankaloittavana tekijänä nähtiin myös viranomaiset, mitkä kyseenalaistivat isiä yksinhuoltajina. Vastauksien perusteella malliin ei muodostunut erikseen vasta-subjektia, mikä olisi erityisesti vastustanut isien yksinhuoltajuutta.

Lähetäjiksi eli motivoiviksi tekijöiksi hyvälle vanhemmuudelle nousi suurimpana rakkaus omiin lapsiin ja oma halu olla vanhempi lapsilleen. Lapset olivat tärkeä sisältö vastaajien arjessa ja elämässä ylipäätään.

Hyvän vanhemmuuden viimesijaisena tavoitteena oli antaa omille lapsilleen hyvä lapsuus, mahdollisimman paljon yhteistä aikaa ja tasainen sekä turvallinen arki.

Yhdessä vietetty arki korostui vastaajille tärkeäksi asiaksi ja sitä arvostettiin runsaasti, jopa eniten tämän hetkisessä elämässä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätöksissä esitetään tutkimuksessa esiin nousseet päälöydökset tutkimustuloksien pohjalta. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada ratkaisu tutkimusongelmaan eli siihen, miten isät itse kokevat yksinhuoltajuutensa tai lähivanhemmuutensa. Saatujen vastauksien perusteella isien vanhemmuus yksinhuoltajana näyttäytyi positiivisena asiana sekä kaiken kaikkiaan yksinhuoltajuus oli miehille positiivinen asia elämässä. Isät kuvailivat elämäänsä ja ajatuksiaan runsaasti lapsien kautta. Omaa toimintaa ajateltiin tapahtuvaksi lapsia huomioiden ja valintoja tehtiin lapsia ajatellen. Tällainen lapsilähtöinen ajattelu korostui kautta linjan vastauksissa. Isät olivat hyvin sitoutuneita omaan vanhemmuuteen. Yksinhuoltajaisät pärjäävät hyvin ja he kuvailivat elämäänsä myönteisenä ja positiivisena asiana. Heille elämä yhdessä lapsien kanssa oli tärkeää ja sitä arvostettiin paljon.

Yksinhuoltajuuden kokemisen positiivisena rinnalla kulki useasti vastauksissa esiin nostettu yksinäisyys ja aikuisseuran puuttuminen. Yksinäisyys ja aikuisseuran puuttuminen nähtiin vaikuttaneen isien omaan hyvinvointiin sekä jaksamiseen. Oma hyvinvointi ja jaksaminen vaikuttivat samalla myös siihen, mitkä tekijät koettiin yksinhuoltajuutta raskauttavina tekijöinä. Riippuen siitä miten uuteen parisuhteeseen suhtauduttiin, nostettiin yksinäisyyden kokemiseen vaikuttavana tekijänä myös naisseuran- ja parisuhteen puuttuminen. Tutkimustulosten perusteella ei voida näyttää yksinäisyyden kokemisella, tukiverkoston puuttumisella tai olemisella olevan minkäänlaista yhteyttä toisiinsa, sillä yksinäisyyttä koettiin ympärillä olevasta tukiverkostosta huolimatta. Vertaistuki sekä erilaiset miesryhmät nähtiin yhtenä jaksamista lisäävänä ja vaikuttavana tekijänä ja niihin kehoitettiin lasten kanssa yksin jääneitä isiä hakeutumaan.

Yksinhuoltajaisien kokemukset yksinhuoltajuudesta kuvattiin positiivisin sävyin siitä huolimatta, vaikka esille nostettiin myös elämään kuuluvia kielteisiä ja ikäviä asioita. Vastauksien perusteella uskalletaan väittää yksinhuoltajaisien suojaavana tekijänä eli jaksamista helpottavana tekijänä, olevan miesten suurpiirteinen lähestymistapa vanhemmuuteen. Suurpiirteisellä lähestymistavalla tarkoitetaan vas-

tauksista nousseita asioita kuten sitä, etteivät isät juurikaan välittäneet kuinka ulkopuoliset suhtautuivat heihin tai mitä mieltä heistä oltiin. Tämän perusteella on nähtävillä, että miehet toteuttivat rohkeasti itseään ja luottivat omaan tekemiseen välittämättä muiden mielipiteistä. Yksinhuoltajaisilla vastauksien perusteella näytti olevan ratkaisukeskeinen ote vanhemmuuteen ja pulmatilanteissa pyrittiin löytämään ratkaisuja tilanteen helpottamiseksi (ks. 5.1.9). Yksinhuoltajaisien yleinen asennoituminen omaan elämäntilanteeseen ja yksinhuoltajuuden tuomiin muutoksiin sekä menetyksiin elämässä oli myönteinen ja hyväksyvä.

Yksinhuoltajaisät ottivat kokonaisvaltaisesti huomioon lapsiensa tarpeet. Oma elämä oli muuttunut monella yksinhuoltajuuden myötä. Muutoksia kuitenkin kuvailtiin pääasiassa positiivisesti ja ne koettiin myönteisesti. Esimerkiksi uuden suhteen esteeksi saatettiin kokea lapset, erityisesti heidän ollessa vielä pieniä. Vastuunottoa kuvailtiin suureksi asiaksi elämässä. Vastuu lapsista yksin tunnustettiin merkittäväksi ja se kerrottiin itseä kasvattavaksi asiaksi. Vastauksista nousikin esille erityisesti teemat rakkaus lapsiin, luottaminen omiin taitoihin, vaikeai alussa kaikkea osaisikaan ja omaa halua oppia uusia taitoja sekä ajatukset hyvästä yksilöllisestä vanhemmuudesta. Oma vanhemmuus koettiin tärkeäksi, mikä oli omille lapsille parasta maailmassa. Omaa vanhemmuutta kuvailtiin äitiyteen verrattuna erilaiseksi, mutta kuitenkin aivan yhtä hyväksi ja oikeaksi. Hyvää vanhemmuutta ei koettu sukupuolisidonnaiseksi asiaksi.

Vastauksien pohjalta oli nähtävissä, että yksinhuoltajaisäksi päätymistä edeltäneet tilanteet eivät olleet riippuvaisia siitä, miten yksinhuoltajuus koettiin myöhemässä vaiheessa. Siihen miten yksinhuoltajuus koettiin, oli vaikuttanut enemmän elämään mahtuneet vaikeat ja haasteelliset asiat yksinhuoltajuuden alkuvaiheilla. Yksinhuoltajaisuus edelleen asetetaan ennakkoluulojen varjoon kyseenalaistaessa isien kykyä kasvattaa yksin erityisesti tytärtään ja vastata lapsen perustarpeisiin. Ennakkoluulot ovat vahvoja, sillä niiden juuret ulottuvat historiaan jolloin vallitsevana perhekäsityksenä nähtiin ehjä ydinperhe ja äidille sekä isälle kuuluvat erilaiset roolit perheessä ja yksinhuoltajaisuus sotii voimakkaasti näitä käsityksiä vastaan. (ks. 2.1) Vastauksista kävi ilmi viranomaisten eniten viljelevän ennakko-

luuloja isän kyvykkyydestä huolehtia yksin lapsista. Viranomaisille isien oli täytynyt todistella pätevyyttään vanhempana.

Ennakkoluuloja siis edelleen kohdistetaan yksinhuoltajaisyyttä kohtaan, mutta havaittavissa on pikkuhiljaa tapahtunutta muutosta ennakkoluulojen vähentymisestä. Tutkimuksen tekijät uskovat ennakkoluulojen vähentymistä edesauttaneen yksinhuoltajaisien aktiivinen oma rooli mediassa ja aika ajoin esiintyneet lehtiartikkelit yksinhuoltajaisyydestä, joiden avulla yksinhuoltajaisät ovat saaneet omaa ääntään kuuluviin. Lisäksi kotimaassa tehtyjen muutamien tutkimuksien avulla esiin tulleet johtopäätökset yksinhuoltajaisyydestä ovat nousseet ihmisten nähtäville. Ennakkoluulojen vähentymistä yksinhuoltajaisyydestä on varmasti edesauttanut lisäksi lisääntyneiden erilaisten perhemuotojen yleistyminen sekä nykyään jo yleinen keskustelu perhe-elämän moninaisuudesta. Vaikka yksinhuoltajuuden synnyttämiin ennakkoluuloihin edelleen törmää, ollaan matkalla oikeaan suuntaan.

Päätymisessä yksinhuoltajaisäksi oli vastauksien perusteella eroja siinä, onko yksinhuoltajaisyyden taustalla eroaminen vai puolison kuolema. Puolison menettäneillä yksinhuoltajuuden lähtökohta-asetelma erosi muista isistä. Yksin jääminen puolison kuoltua oli ollut pakonsanelema tilanne, missä ei ole ollut muita vaihtoehtoja valittavana. Puolison menettäneiden yksinhuoltajaisien kokemukseen yksinhuoltajuudesta vaikuttaa merkittävästi suru ja kohdatut menetykset. Lisäksi vastauksien perusteella suru ja menetykset vaikuttivat lähestymistapaan siitä, miten elämää yksinhuoltajana kuvailtiin.

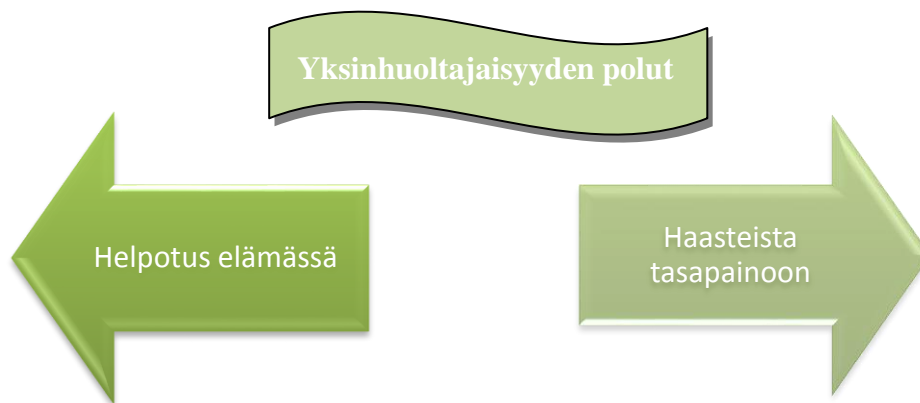
Vastauksien perusteella oli nähtävissä, että se miten nopeasti muutokset perhe-elämässä olivat tapahtuneet ja oliko vanhemmuuden päävastuun siirtyminen isälle ollut tietoista, antoi osaltaan puitteet yksinhuoltajuuden alulle. Hitaasti tapahtuvassa muutoksessa, jossa päävastuu isälle oli siirtynyt pikkuhiljaa ennen virallista yksinjäämistä, kuten lapsen äidin päihde- tai mielenterveysongelmat tai pitkään kestänyt sairaus, olivat isät pystyneet valmistautumaan pikkuhiljaa ja kauemmin aikaa tulevaan. Verrattuna nopeaan muutokseen, jossa ero tai yksinjääminen oli tapahtunut ennalta arvaamattomasti ja yhtäkkiä, esimerkiksi lapsen äidin itsemurha tai äidin nopea toisaalle lähteminen, ei isillä ollut mahdollisuutta sopeutua

muutokseen vaan muutos oli tapahtunut täytenä yllätyksenä yhtäkkiä. Tapahtuvien muutoksien nopeus näin ollen vaikutti väistämättä miesten kokemuksiin yksinhuoltajuudesta.

Yksinhuoltajaisien antamat samaa linjaa noudattaneet yhteneväiset neuvot lasten kanssa yksin jääneille isille todistivat sen, että oli tärkeä huolehtia omasta jaksamisesta ja saada omaa aikaa (ks. 5.1.11). Avun hakemisen lisäksi itsestään selvänä ei pidetty sitä, että apua vastaanotettaisiin ja sen takia neuvoiksi avun hakemisen kanssa neuvottiin ottamaan sitä myös vastaan. Merkittävänä neuvona nähtiin arkeen luodut rutiinit ja säännöllisyys, mikä nähtiin vaikuttavan arjen sujumisen lisäksi omaan ja lapsen jaksamiseen. Edellä olevia johtopäätöksiä yksinhuoltajaisyyden kokemisesta positiivisena ja arvokkaana tehtävänä noudattaen ja vahvistaen, monissa neuvoissa kehoitettiin viettämään lasten kanssa mahdollisimman paljon aikaa ja ajattelemaan asioita lapsilähtöisesti sekä luottamaan itseensä ja siihen, että oli omalle lapselle paras mahdollinen isä. Yksinhuoltajaisien antamissa arvokkaissa ja helposti tartuttavissa neuvoissa yksin lasten kanssa jääneille isille huokui elämän ja yksinhuoltajaisyyden tuodut kokemukset sekä toisaalta erehdykset, joita eivät itse olleet mahdollisesti ymmärtäneet aikanaan.

Tuovinen (2014) hahmotteli väitöskirjassaan kolme erilaista tarinamallia miesten yksinhuoltajaksi jäämisestä ja muutoksen jälkeisestä elämästä (ks. 3.6). Tuovinen erotteli omaksi tarinamalliksi sen, että isä oli omasta tahdosta halunnut yksinhuoltajaksi, vaikka Tuovinen pohtiikin sen lähentelevän paljolti nimeämäänsä positiivisen käänteen-tarinamallia. Tämän tutkimuksen myötä oli myös nähtävillä miesten yksinhuoltajaksi jäämisen ja muutoksen jälkeisen elämän muodostavan polkuja, mitkä noudattavat Tuovisen nimeämiä kolmea erilaista tarinamallia. Tuovisen esittämien kolmen erilaisen tarinamallin sijaan tämän tutkimuksen tekijät tiivistivät tarinat kahteen erilaiseen polkuun sen, minkä Tuovinen oli erotellut kolmeksi malliksi. Tuovisen kolmas malli eli yksinhuoltajaksi omasta tahdosta näyttäytyi tutkimuksen vastauksissa, olipa päätyminen tapahtunut puolison kuoleman tai eroamisen seurauksena ja siispä yksinhuoltajaksi omasta tahdosta-mallia oli mahdoton irrottaa omaksi polukseen. Saatujen vastauksien perusteella oli muodostet-

tavissa kaksi erilaista polkua, joihin vaikuttivat syyt päätymisestä yksinhuoltajuuteen ja yksinhuoltajuuden tuomista muutoksista elämään. Vastauksien pohjalta kahdelle yksinhuoltajuuden suunnalle annettiin nimiksi haasteista tasapainoon-polku sekä helpotus elämässä-polku (kuvio 14).

Kuvio 14. Yksinhuoltajaisyyden kaksi polkua.

Polku nimitys kuvailee isien kulkemaa kahta erilaista polkua, joiden myötä elämä yksinhuoltajana hiljalleen asettuu. Helpotus elämässä-polussa isien elämänlaatu on parantunut ja yksinhuoltajuuden myötä tapahtuneet asiat nähdään positiivisina muutoksina elämässä verrattuna edeltäneeseen tilanteeseen eli aikaan ennen yksinhuoltajuutta. Haasteista tasapainoon-polussa yksinhuoltajuuden tuomista menetyksistä oli selviydytty ja ongelmat oli kyetty ratkaisemaan. Isien omilla asenteilla ja motivaatiolla oli merkityksellinen asema siinä, että tasapaino elämään oli löytynyt.

7 POHDINTA

Tutkimustyömme aloitusajankohta sijoittui kevääseen 2015, milloin esitimme mielenkiintomme tehdä tutkimuksen liittyen yksinhuoltajaisyyteen tutkimustointakurssin yhteydessä lehtori Ahti Nymanille. Pienen keskusteluhetken tuloksena Ahti Nyman ilmaisi mielenkiintonsa aiheitamme kohtaan ja sen, että hän mielellään ohjaisi opinnäytetyötämme.

Meidän vahva mielenkiintomme yksinhuoltajaisyyttä kohtaan kantaa pitkälle, aikaan ennen sosiaalialan opintoja. Molemmilla on henkilökohtainen, toisistaan erilainen kokemus yksinhuoltajaisyydestä ja nämä kokemukset ovat herättäneet pohdintaan yksinhuoltajaisyyttä erilaisissa konteksteissa ja sen erilaisia merkityksiä. Siitä milloin syntyi yhteinen idea tehdä tutkimus yksinhuoltajaisyydestä, sijoittuu mitä luultavimmin loppuvuoteen 2014 johonkin spontaaniin keskusteluhetkeen opinnäytetyön aiheista. Vähän myöhemmin kävimme jo keskustelua opinnäytetyön tekemisestä kahdestaan ja sen tuomista mahdollisista haasteista. Keskustelua siivitti epävarmuus siitä, kuinka yhteistyö sujuisi ja miten kahdestaan tutkimuksen toteuttaminen käytännössä onnistuisi. Siinä vaiheessa, kun olimme sitoutuneet tekemään yhdessä opinnäytetyön yksinhuoltajaisyydestä, loimme opinnäytetyöryhmän Facebookiin apuvälineeksi kerättyjen materiaalien ja tutkimuksien säilyttämispaikaksi.

Tutkimuksen teoriaosuuden rakennetta ja sisältöä mietimme pitkään yhdessä ja lopulliseen muotoonsa se asettui pitkän työstämisen seurauksena. Teorian rakenne etenee kronologisesti ydinperheajasta perheiden moninaistumiseen, johon keskeisesti kuuluu myös yksinhuoltajaisuus. Olemme tyytyväisiä siihen, että saimme kootuksi teoriaan tutkimuksen aiheemme kannalta laadukasta ja oleellista tietoa, vaikka teoriaosuuden paisuminen välillä mietitytti. Yhtenä haasteena tutkimuksen alusta saakka pidimme määrällisesti riittävän teorian löytymistä yksinhuoltajaisyydestä. Materiaalien vähyys kertoo siitä, kuinka vähän tutkittu aihe yksinhuoltajaisuus maassamme edelleen on. Yksinhuoltajaisuus kun on kaksinkertaisesti marginaalissa (ks. 3.6).

Koko opinnäytetyöprosessin ajan suurimpana pelkona ja haasteena nähtiin se, mikäli emme tavoittaisi tarpeeksi vastaajia ja tämän takia teimme etukäteen paljon työtä löytääksemme oikeat kontaktit vastaajien löytämiseksi. Halusimme toteuttaa kyselyn avoimilla kysymyksillä ja tiesimme ottavamme tässä valinnassa tietoisin riskin, sillä avoimiin kysymyksiin vastaaminen nähtiin vaativan motivoitumista ja aikaa vastaajilta. Analysoinnin jälkeen ajattelimme riskinottamisen olevan oikea valinta, sillä avoimien kysymyksien avulla saimme rikkaita, monipuolisia ja yllättäviä vastauksia selvittämään opinnäytetyömme tutkimusongelmaa.

Tutkimusprosessin aikana keskustelimme paljon siitä, käytämmekö termeistä lähivanhempaa vai yksinhuoltajaa. Termien käyttö osoittautui ongelmallisemmaksi sekä harhaanjohtavaksi, koska termien todellisten merkityksien sijaan arkikielessä puhutaan helposti väärillä termeillä vääristä asioista. Päädyimme käyttämään yksinhuoltajatermiä, koska se on mielestämme kuvaavampi ja kertovampi termi vaikka alussa halusimme työnimeksi lähivanhemman.

Tilastoinnissa on myös vastaavaa sekalaisuutta sekä tulkinnan vaikeutta. Yksinhuoltajuus tilastoidaan ainoastaan lapsen asumisen perusteella eli kumman vanhemman luona lapsi on kirjoilla virallisesti. Tätä tilastoa todellisuudessa vääristävät tapaukset, joissa lapsi asuu molempien vanhempien luona, vaikka yksinhuoltajaksi määrittänyt se vanhemmista, kumman osoitteessa lapsi on kirjoilla. Tämä asumisen perusteella tehty määrittely ei myöskään kerro juridista yksinhuoltajuudesta eli oikeudessa päätettyä huoltomuotoa yksin toiselle vanhemmalle. Lisäksi tilastoja rakennetaan erilaisten perhetyyppien osalta, kuten perheisiin ja lapsiperheisiin. Näissä lapsen ikä on merkityksellinen eli onko perheen lapsi alle vai yli 18-vuotias. Molemmissa tilastoissa on kuitenkin perhetyyppi isä ja lapsia, vaikka niihin kuuluvat eri perheet. Tietoisesti rajasimme opinnäytetyössämme lapset alle 18-vuotiaiksi selkeyden vuoksi.

Lähivanhempi on puolestaan vanhempi, kumman luona lapsi asuu ja on myös kirjoilla, vaikka käytännössä vastuu lapsista voi jakautua hyvin tasaisesti tai epätasaisesti vanhempien kesken. Lähivanhempi ei välttämättä ole juridinen yksinhuoltaja, sillä usein huoltomuotona on vanhemmilla oleva yhteishuolto. Arkikielessä

puhuttaessa on siis hyvä kiinnittää huomio siihen, mitä tarkoitetaan oikeastaan puhuttaessa yksinhuoltajuudesta, puhutaanko yksinhuoltajuudesta asumisen perusteella vai oikeudessa päätetystä juridisesta yksinhuollosta. Tutkimuksen kannalta kuitenkin oleellista oli vain se, että isällä on oltava pääasiallinen vastuu lapsen kasvatuksesta, vaikka tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä halusimme selvittää termien ongelmallisuutta määrittelemällä niitä.

Opinnäytetyömme yhteistyö organisaationa toimi Vaasan ensi- ja turvakoti. Eri-tyisesti työ kohdistettiin avopalvelupisteen miestyölle, sillä miestyön tärkeitä tehtäviä ovat muun muassa miesten vanhemmuuden ja erotilanteiden tukeminen. Mielestämme opinnäytetyömme palvelee näitä osa-alueita luontevasti.

Työssämme erityisen tyytyväisiä olimme saatujen vastauksien määrään. Itse asettamamme minimimäärä vastauksissa ylittyi onnistuneesti. Mielestämme saatu vastausmäärä kertoi siitä, että kohdistimme e-lomaketta oikeisiin paikkoihin. Tärkeimmäksi yhteistyökumppaniksi osoittautuivat useat eri yhdistykset. Olimme tyytyväisiä yhdistyksien vastaanottoon tutkimustamme kohtaan ja siitä, kuinka näkyvälle paikalle e-lomake pääsi heidän sivustoillaan. Mielestämme vastausmäärä kertoi myös miesten aidosta mielenkiinnosta tutkimustamme kohtaan sekä halusta vaikuttaa. Koemme, että tavoitteemme saada yksinhuoltajaisyydelle kuuluvaa näkyvyyttä, arvostusta ja kiinnostusta tutkimusta kohtaan täyttyivät onnistuneesti.

Opinnäytetyöprosessin aikana olimme melko varmoja, että vastauksissa tulisi näkymään isien monenlaiset negatiiviset kokemukset ja heihin kohdistetut ennakkoluulot. Saadut vastaukset poikkesivat näistä kuvitelmistamme täysin. Positiivisuus vastauksissa oli selkeää ja vain harvat isät olivat kokeneet heihin kohdistettuja ennakkoluuloja. Tutkimus kumosi myönteisellä tavalla omat ennakkoluulomme siitä, millaisia kokemuksia yksinhuoltajaisilla todellisuudessa oli ja miten he kokivat oman yksinhuoltajuutensa. Tutkimuksen pohjalta koimme kuitenkin tiettyjä laajoja kehitystarpeita yhteiskunnassamme yksinhuoltajaisiin liittyen. Ensinnäkin edelleen on nähtävillä ydinperhekesitykseen sidottuja asenteita ja käsityksiä ammatti-laisten ja viranomaisten keskuudessa. Mielestämme nämä käsitykset eivät enää

toimi nykypäivän Suomen moninaistuneiden perheiden kirjossa. Lisäksi olisi tärkeää lisätä isälähtöistä toimintaa kuntien lapsi- ja perhepalveluihin eri toimijoiden järjestämänä.

Tutkimusta rikastuttamassa ja vastauksia monipuolistamassa olivat lesket. Leskien huomioiminen analyysissä tuotti ajoittain haasteita, sillä lesket erosivat muista vastaajista selkeästi. Koimme erittäin tärkeäksi, että saimme tutkimukseemme mukaan myös puolisonsa menettäneitä yksinhuoltajia. Heidän puuttuminen tutkimuksesta olisi vähentänyt mahdollisuutta vertailla isien erovaisuuksia keskenään eikä suurta kontrastia johtopäätöksissä olisi ollut.

Koimme tutkimuksen tekoprosessin kaiken kaikkiaan erittäin antoisaksi ja opettavaiseksi kokemukseksi. Työskentelyä helpottamassa oli molempien aito mielenkiinto aiheeseen jo pidemmältä ajalta. Oma motivaatiomme sai aikaan intohimoisen otteen tutkimuksen tekemiseen ja mahdollisti pysymisen aikataulussa sekä työn valmistumisen. Yhdessä työskentely onnistui mielestämme hyvin, vaikka kompromisseja jouduttiin välillä tekemään. Työn monipuolinen lopputulos on seurausta erilaisista työskentelytavoistamme. Pohtiessamme työtä kahdestaan, syntyi työhön monipuolisempia näkökulmia ja ideoita, mitä yksin työtä tehdessä ei olisi koskaan syntynyt. Työ kehittyi jatkuvassa vuorovaikutuksellisessa suhteessa. Mielestämme tutkimus ratkaisi tutkimusongelman. Saimme monipuolisia vastauksia siitä, miten isät kokevat yksinhuoltajuutensa ja millaisia kokemuksia heillä yksinhuoltajuudesta on. Tutkimuksemme ylitti kaikki sille asettamme omat tavoitteemme.

Haluamme kiittää kaikki yhdistyksiä, jotka tekivät kanssamme yhteistyötä kyselylomakkeen julkaisemisen myötä. Erityisesti haluamme osoittaa kiitokset jokaiselle tutkimukseen osallistuneelle isälle, sillä olitte mahdollistamassa tutkimuksen toteutumisen.

7.1 Jatkotutkimusaiheet

Jatkotutkimusaiheena mielenkiintoisena näkökulmana toimisi tutkimus lapsinäkökulmasta selvittäen, miten lapset kokevat yksinhuoltajaisyyden. Tällainen tutkimus antaisi tietoa ja ymmärrystä yksinhuoltajaisyydestä lapsen silmin ja kuinka lapsi ilmaisee sen, kun perheessä vanhempana onkin ainoastaan isä. Tutkimuksen tulokset antaisivat sellaisenaan arvokasta tietoa sekä ymmärrystä varhaiskasvatukseen ja perhetyöhön ammattilaisille, jotka kohtaavat työssään yksinhuoltajaisän kanssa asuvia lapsia.

Toinen ehdotuksemme jatkotutkimukselle olisi toteuttaa tutkimus haastatteluna. Näin tutkimukseen saisi laajempia vastauksia mahdollisien tarkennettujen kysymyksien myötä. Kuvittelemme tällä tavoin saavan tutkimuksesta vielä laajemman ja monipuolisemman otannan isien kokemuksista yksinhuoltajuudesta.

LÄHTEET

Broberg, M. & Hakovirta, M. 2009. Lapsistaan erillään asuvana isänä eron jälkeen. Teoksessa Yksinhuoltajuus Suomessa, 186-200. Toim. Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki. Väestöliitto.

Castrén, A-M. 2009. Onko perhettä eron jälkeen? Eroperhe, etäperhe ja uusperhe. Helsinki. Gaudeamus.

Dowd, N., E. 2002. Redefining Fatherhood. New York University Press.

Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. Yksinhuoltajien asema suomalaisessa hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Yksinhuoltajuus Suomessa, 9-18. Toim. Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki. Väestöliitto.

Gerris, J. 1994. Perhearvot vanhempien silmin: perhe-elämän ja lastenkasvatuksen arvoperustaiset mallit. Teoksessa Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin, 144-162. Toim. Virkki, J. Porvoo. WSOY.

Haataja, A. 2009. Kuka on yksinhuoltaja? Yksinhuoltajien määrä ja profiili eri aineistojen valossa. Teoksessa Yksinhuoltajuus Suomessa, 46-62. Toim. Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki. Väestöliitto.

Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.

Hokkanen, T. 2002. ”Sitä eletään sitä eronneen perheen elämää”. Vanhempien ja lasten väliset suhteet. Teoksessa Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. 119-140. Toim. Rönkä, A. & Kinnunen, U. Keuruu. PS-Kustannus.

Huttunen, J. 1994. Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin, 46-66. Toim. Virkki, J. Jyväskylä. WSOY.

Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. Juva. PS-kustannus.

Interpedia. 2016. Adoptio. Kysymyksiä adoptiosta. Viitattu 10.9.2016.
<https://interpedia.fi/kansainvalinen-adoptio/adoptio/kysymyksia-adoptiosta/>

Jokinen, K. & Saaristo, K. 2002. Suomalainen yhteiskunta. Helsinki. WSOY.

Kangas, J. 2009. Isän ja äidin oikeudellisesta asemasta kriisitilanteessa. Teoksessa *Syytettynä isä*, 183-191. Toim. Jousmäki, A. & Kosonen, L. Helsinki. Kustannus-osakeyhtiö Teos.

Karisto, A., Takala, P. & Haapola, I. 1999. Matkalla nykyaikaan. Elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. Juva. WSOY.

Kivimäki, R. 2003. Perhe tuli työelämään. Teoksessa *Perhe murroksessa*. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä, 186-201. Toim. Forsberg, H. & Nätkin, R. Helsinki. Gaudeamus.

Korhonen, I. & Oksanen, K. 1997. Kertomuksen semiotiikkaa. Teoksessa *Semiottisen sosiologian näkökulmia*. Sosiaalisen todellisuuden rakentaminen ja ymmärrettävyys, 54-71. Toim. Sulkunen, P. & Törrönen, J. Tampere. Gaudeamus.

Kröger, T. 2009. Yksinhuoltajuus ja isyys: outo yhdistelmä? Teoksessa *Yksinhuoltajuus Suomessa*, 170-185. Toim. Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D50/2009. Helsinki. Väestöliitto.

Kuronen, M. 2003. Eronnut perhe? Teoksessa *Perhe murroksessa*. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä, 103-120. Toim. Forsberg, H. & Nätkin, R. Helsinki. Gaudeamus.

Kuronen, M. & Hokkanen, T. 2008. Vanhemmuuspuhe ja sukupuolen tutkimisen vaikeus. Teoksessa *Perhesuhteet puntarissa*, 27-42. Toim. Sevón, E. & Notko, M. Helsinki. Gaudeamus.

L 13.1.2015/11. Isyyslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 4.2.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150011>

L 8.4.1983/361. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 16.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>

L 20.1.2012/22. Adoptiolaki. Säädös tietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 4.2.2016 ja 10.9.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120022#Pidp1018640>

Marin, M. 1994. Perhe ja moraali: vuosisata perhekeskustelua. Teoksessa *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin*, 10-23. Toim. Virkki, J. Porvoo. WSOY.

Marsiglio, W. 1995. Fatherhood Scholarship: An Overview and Agenda for the Future. Teoksessa *Fatherhood: Contemporary Theory, Research, and Social Policy*, 1-20. Toim. Marsiglio, W. Thousand Oaks, CA: Sage. Viitattu 12.9.2016. <https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=maV1AwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Marsiglio,+W.+1995.+Fatherhood:+contemporary+theory,+research+and+so->

cial+policy.+Thousand+Oaks,+CA:+Sage.&ots=loBqYqC2bP&sig=EUYIQLNJT
YBlSbOfD-ZDHsvxrsE&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen käsikirja, 80-145. Toim. Metsämuuronen, J. Jyväskylä. Gummerus.

Mykkänen, J. & Eerola, P. 2013. Isyyteen sitoutuminen ja isän vastuu esikoisien kertomana. Artikkeleita. Kasvatus. Viitattu 10.9.2016.
<http://docplayer.fi/13703160-Isyyteen-sitoutuminen-ja-isän-vastuu-esikoisien-kertomana.html>

Nilsson, M. 2004. Yksinhuoltajaisuus elämänpoliittisena valintana. Yksinhuoltajien käsityksiä isyydestä ja vanhemmuudesta. Pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Lapin yliopisto.

Nousiainen, K. 2004. Lapsistaan erillään asuvat äidit. Äitiysidentiteetin rakentamisen tiloja. Jyväskylä. SoPhi.

Nätkin, R. 2003. Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä, 16-38. Toim. Forsberg, H. & Nätkin, R. Helsinki. Gaudeamus.

Oikeusministeriö, 2015. Uusi isyyslaki mahdollistaa isyyden tunnustamisen jo äitiysneuvolassa. Julkaistu 8.12.2015.
<http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2015/12/uusiisyyslakimahdollistaaisyydentunnustamisenjoaitiysneuvolassa.html>

Rantalaiho, M. 2003. Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Teoksessa Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä, 202-227. Toim. Forsberg, H. & Nätkin, P. Helsinki Gaudeamus.

Rantalaiho, M. 2009. Suomalainen yksinhuoltajuus ja yhteiskuntamuutos: aviottomasta äitiydestä jaettuun vanhemmuuteen. Teoksessa Yksinhuoltajuus Suomessa, 19-45. Toim. Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki. Väestöliitto.

Santala, L. 2009. Miten vanhemmat järjestävät lapsen huollon ja asumisen eron jälkeen? Teoksessa Yksinhuoltajuus Suomessa, 136-153. Toim. Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki. Väestöliitto.

Sinkkonen, J. 2012. Isäksi ensi kertaa. Helsinki. WSOY.

Sulkunen, P. 2003. Johdatus sosiologiaan-käsitteitä ja näkökulmia. Helsinki. WSOY.

Sund, R. 2007. Ero, isä ja huoltajuustaistelu. Teoksessa *Mies vailla tasa-arvoa*, 62–70. Toim. Kotro, A. & Sepponen, H., T. Helsinki. Tammi.

Suomalainen lapsi 2007. Väestö 2007. Tilastokeskus. Helsinki. Edita Prima Oy.

THL. 2016 a. Lapsen elatus ja huolto 2015. Suomen virallinen tilasto. Viitattu 7.9.2016.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130561/Tr11_16.pdf?sequence=4

THL. 2016 b. Erotilanteet ja huoltajuus. Sukupuolten tasa-arvo. Viitattu 9.9.2016.

<https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/hyvinvointi/erotilanteet-ja-huoltajuus>

Tilastokeskus. 2016 a. Solmittujen avioliittojen määrä kääntyi lievään nousuun.

Viitattu 3.9.2016. http://www.stat.fi/til/ssaaty/2015/ssaaty_2015_2016-04-21_tie_001_fi.html

Tilastokeskus. 2016 b. Perheiden määrä jatkaa lievää kasvuaan. Viitattu 7.9.2016.

https://www.stat.fi/til/perh/2015/perh_2015_2016-05-30_fi.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

Tuovinen, P. 2014. Isien ja tyttärien kertomuksia yksinhuoltajaperheestä. Väitöskirja. Kasvatustieteiden tiedekunta. Jyväskylän yliopisto.

Vuori, J. 2002. Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampere. Tampereen Yliopistopaino Oy.

Vuori, J. 2003. Äitiyden ainekset. Teoksessa *Perhe murroksessa*. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä, 39-63. Toim. Forsberg, H. & Nätkin, R. Helsinki. Gaudemus.

Vuori, J. 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa *Isäkirja - Mies, vanhemmuus ja sukupuoli*, 29-63. Toim. Aalto, I. & Kolehmainen, J. Tampere. Vas-tapaino.

Saatesanat

Teemme sosiaalialan opinnäytetyötä Vaasan ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyössä tutkimme yksinhuoltajaisien/lähivanhempina olevien isien omia kokemuksia yksinhuoltajana olemisesta ja siitä miten isät kokevat yksinhuoltajuuden. Toivomme mahdollisimman monen yksinhuoltajaisän tavoittavan kyselymme ja vastaavan siihen.

Kyselyyn voivat osallistua isät, joilla on virallisesti yksinhuoltajuus tai ovat lähivanhempina 0-18-vuotiaille lapsille. Yksinhuoltajaksi tulon ei tarvitse olla ajan-kohtainen, vaan kyselyyn vastaaminen voi tapahtua muisteluksi eli riittää, että joskus on täyttänyt kriteerin yksinhuoltajuuteen tai lähivanhemmuuteen.

Käsitlemme vastaukset ehdottomalla luottamuksella ja täysin nimettöminä, sillä e-kyselyn vastaukset ohjautuvat meille anonyymisti. Meidän lisäksi vastauksia käsittelee ainoastaan opinnäytetyön ohjaaja Ahti Nyman. Tutkimuksen päätyttyä vastaukset tuhoetaan asianmukaisesti. Valmistuttuaan tutkimus on löydettävissä tekijöiden nimillä Theseuksesta (www.theseus.fi). Mikäli sinulla on kysymyksiä tutkimukseen liittyen, vastaamme sähköpostitse niihin mielellämme.

Klikkaamalla alla olevaa linkkiä pääset suoraan kyselyyn.

<https://e-lomake.puv.fi/elomake/lomakkeet/5911/lomake.html>

Terhi Koivusalo ja Sanna-Mari Ylönen

Kysymykset

1. Mikä johti siihen, että sinusta tuli päävastuullinen vanhempi?
2. Oletko tyytyväinen siihen, miten ihmiset suhtautuvat sinuun yksinhuoltajana tällä hetkellä?
3. Mikäli kasvatustaitojasi on sukupuolesi takia kyseenalaistettu, kenelle olet joutunut todistamaan pätevyyttäsi?
4. Millaisia ennakkoluuloja olet mahdollisesti kohdannut ollessasi yksinhuoltaja?
5. Miten lastesi äiti suhtautuu sinulla olevaan päävastuuteen kasvatuksesta?
6. Koetko mahdollisen uuden parisuhteen vaikuttaneen vanhemmuuteesi?
7. Millainen matkasi on ollut yksinhuoltajana?
8. Miten yksinhuoltajuus on mahdollisesti muuttanut sinua?
9. Miten kuvailisit tuntemuksiasi yksinhuoltajaisänä olemisesta?
10. Koetko sukupuolellasi olleen vaikutusta lastesi kokemukseen perheen arjesta ja kasvatuksesta?
11. Mitä neuvoja antaisit isälle, joka on juuri jäänyt yksin lasten kanssa?